

*Vedide Baha Pars ve Türk Eğitim Hayatına Katkıları**

Gülnaz GEZER

Dr., T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Antalya

E-Mail: gulnazgezer@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6969-8054

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 10.10.2022 Kabul Tarihi / Accepted: 23.05.2023

ÖZ

GEZER, Gülnaz, **Vedide Baha Pars ve Türk Eğitim Hayatına Katkıları**, CTAD, Yıl 19, Sayı 37 (Bahar 2023), s. 383-420.

Bu makalenin amacı İzmir Kız Lisesi, Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü yapmış Vedide Baha Pars'ın (1907-1958) genel olarak eğitimci ve idareciliğine işaret etmek, sivil toplum kuruluşlarına ve öğretmen yetiştiren kurumların ders programlarına olan katkısını değerlendirmektir. Atatürk'ün Harp Okulu'ndan arkadaşı, Hakkı Baha Pars'ın kızı olan Vedide Baha Pars için ülke kalkınmasına eğitim vasıtası ile katılmak ön planda olmuştur. Arnavutköy Kız Koleji'nde tecrübe ettiği kendi kendine idare prensibi, ileriki yıllarda yaşamının bir parçası haline gelmiştir. Öğretmen ve idareciliğinin yanı sıra pek çok sivil toplum kuruluşuna başkanlık yapmış ya da katkı vermiştir. Türk kadınının Millî Mücadele'de gösterdiği çabanın Cumhuriyet Dönemi'nde kültür inkılabında da devam etmesini bilhassa önemsemiştir. Cumhuriyet

* Bu makale, VIII. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu (ISHE 7-9 Eylül 2022, Adana)'nda yazar tarafından sunulan "Toplumsal Değişime Katkılarıyla Vedide Baha Pars" başlıklı bildirisinin gözden geçirilerek geliştirilmiş halidir.

ideallerinin yerleşmesine bütün yaşamı boyunca gayret göstermiştir. İlerlemeci (progressif) akıma mensup olan Vedide Baha Pars'ın hayatı ve kariyeri hakkında bilgi verildikten sonra toplumsal değişim adına eğitimden beklentileri, İzmir Halkevi Başkanlığı görevi, İzmir Kız Lisesi Müdürü olarak IV. Millî Eğitim Şûrası'nda okulda demokrasi eğitimi komisyonundaki görevi sonrası İzmir Pedagoji Cemiyeti'ndeki faaliyetleri ve kendi kendine idare prensibi hakkındaki düşünceleri, Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü döneminde V. Millî Eğitim Şûrası'nda Eğitim Psikolojisi dersinin önemi konusundaki çabası incelenmiştir. Eğitimci ve yazar olarak topluma ulaşmayı tercih etmiş ve toplumun eğitim vasıtasıyla yüceltilmesini yaşamı boyunca önemsemiş altruist bir kadındır. Vedide Baha Pars'ın yazdığı eser, makale ve yaptığı çevirileri ile dönemin basınına yansıyan haberler başta olmak üzere arşiv belgeleri bu araştırmanın kaynaklarını oluşturmuştur. Ayrıntılı bir araştırmanın sonucunda tarihsel yöntemle Vedide Baha Pars'ın ulusal ve uluslararası etkinliklerdeki tutumu kronolojik olarak ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Vedide Baha Pars, İzmir Kız Lisesi, İzmir Halkevi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Eğitim Psikolojisi, Okulda Demokrasi Eğitimi.

ABSTRACT

GEZER, Gülnaz, **Vedide Baha Pars and her Contributions to Turkish Education**, CTAD, Year 19, Issue 37 (Spring 2023), pp. 383-420.

The purpose of this article is to highlight the educational and administrative career of Vedide Baha Pars (1907-1958), who served as the Principal of Izmir Girls' High School and Gazi Education Institute. It aims to evaluate her contributions to non-governmental organizations and the curriculum of teacher training institutions. Vedide Baha Pars, the daughter of Hakkı Baha Pars, who was a friend of Mustafa Kemal from the War Academy, was primarily focused on contributing to the country's development through education. The principle of self-management, which she experienced at Arnavutköy Girls' College, became an integral part of her life in later years. In addition to her teaching and administrative roles, she served as the president or contributed to various civil society organizations. She particularly emphasized the continuation of the efforts made by Turkish women during the National Struggle in the cultural revolution of the Republic era. She made efforts throughout her life for the establishment of Republican ideals. Vedide Baha Pars, who belonged to the progressive movement, had expectations from education for social change. After providing information about her life and career, this study examines her activities for the Izmir Pedagogy Society and her thoughts on self-management, as well as her role in the Democracy Education Commission at the 4th National Education Council as the principal of Izmir Girls' High

School. Furthermore, her efforts to highlight the importance of Education Psychology in the 5th National Education Council during her tenure as the Director of Gazi Education Institute are also examined. She preferred to reach society as an educator and writer and valued the elevation of society through education throughout her life. Vedide Baha Pars' works, articles, translations, and news coverage in the period's press, along with archival documents, form the sources of this research. Through a detailed historical research, Vedide Baha Pars' approach in national and international activities is presented chronologically.

Keywords: Vedide Baha Pars, Izmir Girls' High School, Izmir Halkevi, Gazi Education Institute, Education Psychology, Democracy Education in School.

Giriş

Osmanlı modernleşmesinde Tanzimat Dönemi'nde devleti dağılmaktan kurtarmak, bir Osmanlı kimliği oluşturmak ve gerekli kadroyu yetiştirmek üzere “eğitim” bir vasıta olarak kabul edilmiştir. Açılan okullarda sorumluluk alabilen, problemlerin üstesinden gelmeye çalışan elit bir sınıf oluşmuştur. Kadınların da alacağı eğitimin modernleşmeye hız kazandıracığı tartışılır hale gelmiştir. Böylelikle kızların, ev içinde kadınlar arasında ya da konaklarda eğitim almaları ya da devlet kontrolündeki kız rüşdiyelerine devam etmeleri Tanzimat'ın başarısı olarak değerlendirilebilir. Meşrutiyet Dönemi'nde açılan kızlara yönelik okullardan Darümuallimat, kadın öğretmen açığını gidermek üzere modernleşmeye katkı yapan önemli bir kurumdur.¹ Kızlarını yabancı ve azınlıkların okullarına kayıt ettiren Müslüman ailelerin varlığı da söz konusudur. İlk kadın yazarlarımızdan Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı Fatma Aliye Hanım (1862-1936) da gerek babasından, gerekse de eve gelen hocalardan ders alarak yetiştirilmiştir. Eserlerinde, eğitilmiş kadınların toplumsal hayattaki sorunlarla baş edebilme mücadelesini işlemiştir.² Ayşe Sıdika Hanım (1872-1903), ulemadan Mustafa Efendi'nin kızıdır. İstanbul Zapyon Kız Mektebini bitirdikten sonra Darümaullimatta ders vermiş ve burada okutulmak üzere 1897'de yazdığı “*Usul-ü Talim ve Terbiye*” adlı kitabında kadın eğitiminin önemini “... kadınların derece-i terbiye ve terakkiyesi mensup oldukları heyet-in terbiye ve terakkiyesine mutlaka tabii ve merbuttur.”³ şeklinde yorumlamıştır. Ülkemizde eğitime yönelik bilimsel yaklaşımlar özellikle Meşrutiyet Dönemi'nde öğretmen yetiştiren kurumlarda

¹ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s. 230-231.

² Ahmet Mithat, *Fatma Aliye, Bir Osmanlı Kadın Yazarın Doğuşu*, Çev. Bedia Ermat, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 19, 21-23.

³ Ayşe Sıdika, *Usul-ü Talim ve Terbiye*, Alim Matbaası, İstanbul, 1313, s. 2-3.

yapılmış ve mesleki dersler “terbiye” adı altında verilmiştir. Üsküdar Amerikan Kolejinin ilk Türk mezunları arasında yer alan Halide Edip, Darülmualimatta öğretmen olarak çalışırken 1911’de Amerikalı eğitimci H. Harrell Horne’un “*İlmi Talimin Psikolojik Esasları*” adlı eserini “*Talim ve Terbiye*”⁴ adı altında çevirmiş, öğretmenlerde bulunması gereken niteliklerden söz etmiş ve ders kitabı olarak okutulmuştur.⁵

Ziya Gökalp ve Ethem Nejat gibi aydınlar eğitimde fırsat eşitliğinden, kızların eğitiminin toplumu yükselten unsurlar arasında olduğundan söz etmiş, meyvelerini ancak Cumhuriyet Dönemi’nde vermiştir.⁶ Millî Mücadele Dönemi’nde Türk kadınının cephe ve cephe gerisinde gösterdiği gayret, Cumhuriyet Dönemi sosyal ve ekonomik hayatındaki mücadelelerine basamak oluşturmuş, çağdaşları olan dünya kadınlarıyla yarışabilecek konuma getirmiştir. Vedide Baha Pars bunlardan birisidir.

Selanik’te 29 Ekim 1907’de doğan Vedide Baha Hanım, Bursalı teşkilatçı bir ailenin kızıdır. Kendisini tanımak için sahip olduğu kültür sermayesine bakmak gerekir. Vedide Baha Hanım’ın babası Hakkı Baha Bey (1879-1942), Harp Okulu yıllarından Mustafa Kemal’in arkadaşı olup, Vatan ve Hürriyet Cemiyetinin Makedonya şubesinin kurulmasında rol alanlar arasındadır.⁷ Bu sırada Vedide Baha henüz üç dört aylıktır.⁸ Millî Mücadele Dönemi’nde Bursa’da Redd-i İlhak Cemiyetinin kurulmasına katkı vermiştir.⁹ Büyük amcası

⁴ Halide Edip, *Talim ve Terbiye*, Tanin Matbaası, 1327.

⁵ Fatma Acun, “Arnavutköy Kız Koleji Mezunları ve Meşhurları”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 22, Güz 2015, s. 420; Hamza Altın, “Halide Edip’te Eğitim Fikri ve Onun Talim ve Terbiye İsmi Eseri”, *OPUS Toplum Araştırmaları Dergisi*, Sayı 20, Cilt XIV, Aralık 2019, s. 1878.

⁶ Yasemin Tümer Erdem, *Tanzimattan Sonra Kızların Eğitimi (1839-1908)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1999, s. 48-49.

⁷ Abdülkadir Karahan - Vedide Baha Pars, *Hakkı Baha Pars*, CHP İzmir Halkevi Yayınları, s.7-9, 15-17, 20-21; Yakup Coştu-N. Kübra Kiraz, Hakkı Baha ve Genç Müslüman Dergisi, *Antakiyat*, Cilt 5, Sayı 1, s. 4-5.

⁸ Afet İnan, Mukaddes Tabanca, *Bellekten*, Cilt I, Sayı 3-4, Temmuz 1937, s. 609; Coştu-Kiraz, agm., s. 4.

⁹ Coştu-Kiraz, agm., s. 6; Ferzan Gürel, *İzmir’in İşgalinden Kurtuluşu*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2000, s.153.

Hakkı Baha Pars, Cumhuriyet’in ilk yıllarında eğitimci olarak katkı vermeye devam etmiştir. Kızı Vedide Baha ve oğlu Cahit Baha İzmir’de öğretmen olarak çalışmaya başlayınca ölümüne kadar İzmir’de öğretmenlik yapmış, yanı sıra çeviri faaliyetlerine devam etmiştir. Yine bu şehirde kızı, oğlu ve damadı Ali Kemal Karadayı ile birlikte *Okul ve Ulus*’u çıkarmıştır. Eğitimin çocuğu toplumsallaştırdığına inanmıştır. Vefatının ardından Halide Edip, yaşadığı dönemlerde faydalı olabileceği her alanda vazife yaptığını, oldukça sade bir hayat yaşadığının altını çizmiştir. Karahan-Pars, *age.*, s.33, 54, 93, 105; “Hakkı Baha Pars”, *Akşam*, 12 Kanunısani 1942, s. 1-5.

Mehmet Baha Pars (1877-1953), ünlü bir bestekârdır.¹⁰ Küçük amcası Muhittin Baha Pars (1884-1954), Vedide Baha Pars'ın babası Hakkı Baha ile birlikte Millî Mücadele Dönemi'nde Bursa'daki müdafaa-i hukuk cemiyetlerinde etkin rol oynamıştır.¹¹

Vedide Baha, Meşrutiyet inkılâbının planlayıcılarından olan babasından memleketin kurtuluşuna dair devraldığı meşaleyi, yine memleketin kalkınmasında rol oynayacak öğrencileri yetiştirmek üzere eğitimci olarak devam ettirmiştir. Kendisi, Türk toplumunun yükselemeyişinin nedenini eğitim sisteminin yetersizliğinde aramıştır. Bir ülkenin siyasi, ekonomik ve askerî alandaki gücüyle eğitim alanındaki yeterliliğini birlikte değerlendirmiş, eğitimi bireylerin ulusal kültüre uyması için bir araç olarak görmüştür.¹² Ömrü boyunca öğrenmek, araştırmak ve bunları paylaşmak adına yola çıkmış, öncü olmuştur. Her bir öğrencinin kapasitesine göre gelişmesinin, mensup olduğu topluma zenginlik katacağına inanmıştır. Yerel ve uluslararası etkinliklerde çağdaş Türk kadınına başarıyla temsil etmiştir.¹³

Bu çalışma Vedide Baha Pars'ın eğitim hayatı, eğitimcilik ve idarecilik kariyerinin başlangıcı olan İzmir Kız Lisesi Müdürlüğü ve İzmir Halkevi Başkanlığı yılları, idareciliğinde Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü ile zirveye

¹⁰ Mehmet Baha Pars, aynı zamanda Baba Efendi Dergahı'nın da son şeyhidir. 1916'da Halide Edip Adivar'ın ablası ve Ceyb-i Hümayun ikinci kâtibi Mehmet Edip Efendi'nin kızı Nilüfer Hanım ile evlenmiştir. Ülkemizde müzik alanında ilk yayıncılığı yapmış, çıkardığı "Alem-i Musiki" adlı dergi 1920'de kapanmıştır. *TC Cumburbaşkanlığı Devlet Arşinleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşini (BCA) TRT. MD. d / 277.55; BCA TRT. MD. d / 289.233; Yılmaz Akkılıç, Yakın Geçmişten Üç Kardeşin Portresi Mehmet Baha, Hakkı Baha, Muhittin Baha", Bursa Defteri, Sayı 2, Haziran 1999, s. 27-28; Murat Bardakçı, Operet Besteleyip Sahneye Koyan Bir Nakşibendi Şeyhi, Habertürk, 3 Eylül 2009; "Pars Kardeşler", Bursa'da Kültür, http://www.bursadakultur.org/pars_alesi.htm, (Erişim Tarihi 14 Mayıs 2023).*

¹¹ I. TBMM'nde Bursa mebusu olarak yer alan Muhittin Baha, Mustafa Kemal'in başkomutan olmasına yönelik kanun tasarısını desteklemiştir. Eskişehir ve Konya İstiklal Mahkemelerine üye olmuştur. Celil Bozkurt, "Millî Mücadele Dönemi'nde Muhittin Baha Pars", *Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 56, Bahar 2015 s. 13-16, 19. Muhittin Baha, öğretmenleri fikir ordusu olarak değerlendirmiş ve Temmuz 1920'de Ankara'da kurulan *Muallim ve Muallimeler Cemiyeti*nde Bursa mensubu olarak yer almıştır. Niyazi, Altunya, *Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmesi (1906-2015)*, Yenilenmiş 3. Basım, Eğitim-İş Kültür Yayınları, Ankara, 2015, s. 48-49, 58.

¹² M. Ali Gökberk, "Vedide Baha Pars", *Bilgi*, Cilt XII, Sayı 137-138, s. 21-22; Bahri Ata, "Dr. Halil Fikret Kanad ve Odenwald Okulu", *Cumhuriyetin Öncü Eğitimcileri*, Bizim Akademi Yayınları, Ankara, 2014, s. 40; Kazım Nami Duru, *Ziya Gökalp*, 2. Basılış, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1965, s. 144; Mustafa Şahin, *Hayatı ve Düşünceleriyle Mustafa Rahmi Balaban*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2005, s. 31.

¹³ Cavit Binbaşoğlu, *Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara, 1982, s. 161; Melahat Özgü, "Vedide Baha Pars'ın Ardından", *Armağan*, Cilt III, 1958-1959, Maarif Basımevi, İstanbul, 1959, s. 87; Yaşar Aksoy, *İzmir'i Sevmek Sanatı*, İleri Kitabevi, İzmir, 1994, s. 218.

çıkan kariyeri ve beraberindeki gelişmelere olan katkısından oluşmaktadır. Vedide Baha'nın eğitim anlayışında pragmatik felsefeye dayanan ilerlemeci akım çerçevesinde okulda demokrasi ve kendi kendine idari sisteminin yeri tarihsel yöntem ışığında incelenmiştir. Çalışmada eğitimciliği ve Türk eğitim tarihindeki seçkin yeri ön plana çıkarılmıştır. Bu çalışmada eser ve makaleleri, eğitimcilik ve idarecilikteki ve bilhassa görev aldığı milli eğitim şûralarındaki tutumundan hareketle eğitim anlayışı ortaya konmuştur. Vedide Baha Pars hakkında benzer ifadelerin kullanıldığı, daha ziyade biyografisine yer veren sınırlı sayıda yayın bulunduğu, ancak hakkında detaylı bir araştırmanın yapılmadığı dikkati çekmektedir.

“Cumhuriyet Kızı” Vedide Baha Pars’ın Öğrencilik Yılları

Vedide Baha Hanım, Bursa’da başladığı ilkokulu babasının Kuva-yı Milliye reisliğinden dolayı Burdur, Kayseri ve Ankara’da bitirmiştir. Bursa’nın Yunanlılardan geri alınmasından sonra ailesi Bursa’ya yerleşmiştir. Bursa Kız Muallim Mektebinde iken dersine giren Halide Edip’in teşvikiyle İstanbul’daki Arnavutköy Kız Koleji’ne (American College for Girls) geçiş yapmıştır.¹⁴

Vedide Baha Pars, kolejdeki öğrencilik yıllarında kendi kendine idare prensibi ile çalışan öğrenci kollarında (teşekkül) sorumluluk almıştır. Söz konusu okulda hastalanıp revirde istirahat ettiği bir zamanda Eleanor H. Porter’ın *Pollyanna’nın Çocukluğu ve Gençliği*, daha sonra Amy Le Feuvre’un “*Tedy’nin Düğmesi*” isimli eserini “*Ali’nin Düğmesi*” ismiyle çevirmiştir ki, hayatının bundan sonraki aşamasında neredeyse buradaki kadar iyimser, hoşgörülü bir bakış açısı edinmiştir.¹⁵ 1928’de kolejden mezun olmuştur.¹⁶ Aynı okuldan bir öğretmenin desteği ile 27 Ağustos 1928’de Chicago Üniversitesine pedagoji ve psikoloji eğitimi almak üzere kaydolmuştur. Önceleri ailesinin desteği ve kısmen iş bularak, ardından da yüksek ders notlarından dolayı Chicago Üniversitesinden Maarif Vekaletine gelen bilgi üzerine, Bakanlığın kendisine verdiği burstan

¹⁴ Arnavutköy Kız Koleji 1871’de bir grup Amerikalı tarafından açılmıştır. 1914’te Arnavutköy’deki kampüse gelmiştir. Dinler üstü ve milletlerarası bir okul olarak kızlara yönelik açılmış çağdaş bir ortaöğretim kurumudur. Diploması, iş dünyası ve akademik alanda ilkleri, liderleri yetiştirmiştir. Kızların toplumda üst düzey mesleklerle yerleşmelerini amaçlamıştır. Acun, agm., s. 419, 431.

¹⁵ Amy Le Feuvre, *Tedy’nin Düğmesi*, Çev. Vedide Beha Pars, Himaye-i Etfal Cemiyeti Çocuk Külliyyatı-III, Resimli Gazete Matbaası, 118 sayfa, 1929, Library Catalog’dan aktarıldı. The University of Chicago Library Catalog (catalog.lib.uchicago.edu).

Vedide Hanım’ın ismi söz konusu katalogta Vedide Beha Pars olarak yazılmış olup mezun olduğu ortaöğretim kurumunun ismi de Konstantinapolis Koleji olarak belirtilmiştir; Feyzi Öz, *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Edt. Hüsnü Cırtlı- Bahir Sorguç, UNESCO Millî Komisyonu, Ankara, 1987, s. 414.

¹⁶ Acun, agm., s. 438.

yararlanmıştır.¹⁷ Eğitim Testleri ve Ölçümleri dersinden “*Türkiye’deki Öğrencilere Yönelik Dil Dışı Zihinsel Bir Test İçin Materyal Seçimi*” isimli yüksek lisans tezini yazarak 18 Mart 1930’da eğitimini tamamlamıştır.¹⁸

Dönemin siyaseti gereğince yurt dışına gönderilen Vedide Baha, dilini kısa bir sürede ilerleterek Washington’da Türkiye Büyükelçiliğinde sekreterlik yapmıştır. 1928-1930 arasında ABD’de de öğrenci olan Vedide Baha, burada tanıştığı İzmirli Ali Kemal Karadayı ile Türkiye’ye dönüşünde evlenmiştir.¹⁹ Meşrutiyet ilan edildiğinde henüz bir yaşında olan Vedide Baha, Cumhuriyet ilan edildiğinde on beş yaşındadır ve babasının deyimiyle, “*Cumhuriyetin kızı*”dır.²⁰

İzmir’deki İlk Eğitimcilik ve İdarecilik Hayatı: İzmir Kız Lisesi Müdürü “Vedidanım”

Millî Mücadele’nin ardından Vedide Baha, sıranın kültür inkılabına geldiğinden hareketle toplumsal değişmeye katkıda bulunmak üzere öğretmenlik mesleğini seçmiştir. Eğitimciliği ile öğrencilerine, yayınları ile de topluma faydalı olmaya gayret etmiştir. İlk görev yeri İzmir Kız Öğretmen Okuluna 1 Mayıs 1930’da felsefe ve psikoloji dersleri vermek üzere tayin edilmiş, 10 Eylül 1930’da müdür yardımcısı olmuştur. 1931’de Fransa ve İsviçre’ye mesleki bilgilerini artırmak üzere gönderilmiştir.²¹ Yurda dönüşünde İzmir Kız Öğretmen Okulundaki görevine ilaveten 1932’den itibaren birkaç yıl İzmir Amerikan Kız Kolejinde de ders vermiştir. Kolejin ortaokul kısmında Türkçe dersine girdiği öğrencilerinden 1934-1940 mezunu Ferzan (Kocagöz) Gürel, yazdığı kompozisyonlar kadar arkadaşlarının ısrarıyla ezbere ve tonlamalarına dikkat ederek okuduğu Tevfik Fikret’in “Haluk’un Vedası” adlı şiiriyle de Vedide Baha Hanım’ın dikkatini çekmiştir. Vedide Hanım, Ferzan Gürel’in bu

¹⁷ Niyazi Altunya, *Millî Eğitimde Mustafa Necati Dönemi*, İstanbul, 2009, s. 109-110; Cengiz Aslan, *Erken Cumhuriyet Döneminde Eğitim Bilimlerinde Yurt Dışına Öğrenci Gönderilmesi Olgusu (1923-1940)*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2014, s. 128; “V. Karadayı Kız Lisesi Müdürü Tayin Edildi”, *Yeni Asır*, İlkteşrin 1941, s. 2; *Örnek Hayatlar: Vedide Baba Pars, Hayatı Makaleleri Konuşmaları*, Der. Cahit Pars, Amerikan Board Neşriyat Dairesi, Cilt II, İstanbul, 1962, s. 7, 20; *Örnek Hayatlar: Vedide Baba Pars, Hayatı Makaleleri Konuşmaları*, Cilt I, Der. Ayşe Akıncı, Amerikan Board Neşriyat Dairesi, İstanbul, 1962, s. 12-14; Kansu Şarman, *Türk Promethe’ler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 6. Basım, İstanbul, 2021, s. 23, 26-27.

¹⁸ Vedide Beha Pars, *Türk Çocuklarına Yönelik Dil Dışı Zihinsel Bir Test İçin Materyal Seçimi*, Yüksek Lisans Tezi, Chicago Üniversitesi, Eğitim Bakanlığı, Mart 1930. The Univeristy of Chicago Library Catalog (catalog.lib.uchicago.edu).

¹⁹ Altunya, *Millî Eğitimde ...*, s. 106-110.

²⁰ Ö. Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 588; Karahan - Pars, *age.*, s. 116.

²¹ Aslan, *age.*, s. 15, 65; Huyugüzel, *age.*, s. 588.

konudaki yeteneğinin üzerine giderek çekingenliğini yenmesine yardımcı olmuş ve sonraki günlerde de okul törenlerinde aldığı görevlerle okulda “Edebiyatçı” olarak anılmıştır. Yıllar sonra anılarını yazdığı “*Şeftali Çiçekleri*” adlı öykü kitabının başında, edebiyata olan ilgisinin şekillenmesinde desteği olan öğretmeni Vedide Baha’ya atfettiğini, “*Bu hikayeleri, yazı yazma tutkumun ilk uyarıcısı, sevgili, ülkücü öğretmenim Vedide Baba Pars’ın anısına armağan ediyorum.*”²² sözleriyle minnettarlığını dile getirmiştir.

Vedide Baha, Kız Öğretmen Okulu 1935 yılı mezunlarına yazdığı açık mektupta;

“hepimizin hayatı düzene koymakta bir rolü var, pek çoğunuzun en zayıf noktası kendinize inanmamanızdır, çalışma ve okuma zevki, araştırma sevgisine sahipsiniz, meslek hayatınızda karşılaşacağınız sorunlar ile günden güne olgunlaşacaksınız, buradaki temeliniz üzerinde gayretinizle orantılı ilerleyeceksiniz, eleştiri sizi yıpratır, düşüncelerinizi ortaya koymaktan çekinmek küçüklüktür ve korkaklıktır, sizden, büyük insanlarda olan olgunluk isteniyor”;

diye seslenmiştir.²³

Vedide Baha, 1 Ekim 1936’da Kız Öğretmen Okulunda öğretim usulü ve uygulama derslerini de okutmaya başlamıştır. Derslerini öğrenci seviyesine göre anlatmaya özen göstermiştir. 1936’da çıkan ilkokul, ortaokul öğretmenlerine yönelik yardımcı meslek dergisi *Okul ve Ulus*’ un yazı işleri direktörüdür ve kendisi, eşi ve babası da yazmıştır.²⁴

İzmir’de uzun zamandır mesleki başarılarıyla tanınmış, İzmir Kız Lisesine Ekim 1941’de müdür olarak tayin edilmiştir.²⁵ Kız Lisesi’nde öğrenci ve meslektaşları kendisine “Vedidanım” diye seslenmiştir.²⁶ Kız Lisesinde sosyoloji

²² Özge Özhan, “Ferzan Gürel’in Öykülerinde Kadın”, *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, Cilt IV, Sayı 8, 2018, s. 200-201; Özhan, *Ferzan Gürel’in Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2018, s. 8-9, 16, 25, 225; “Bakanın Yazar Annesi Egeli Bir Hanımefendi”, *Hürriyet*, 16 Nisan 2000; Ferzan Gürel, *Şeftali Çiçekleri*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1965, s.122-123.

²³ Vedide Kemal Karadayı, “İzmir Öğretmen Okulu 1935 Mezunlarına Açık Mektup”, *Okul ve Ulus*, Sayı 1, İkincikanun 1936, s. 13.

²⁴ Huyugüzel, *age.*, s. 588.

²⁵ “V. Karadayı Kız Lisesi Müdürü Tayin Edildi”, *Yeni Asır*, İlkteşrin 1941, s. 2; Sadiye Tutsak, *İzmir’de Eğitim ve Eğitimciler (1850-1950)*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002, s. 321; bk. Ek-1.

²⁶ Aksoy, *age.*, s. 219.

ve felsefe derslerine girmiştir.²⁷ Öğrencilerine karşı son derece sakin, munis bir idareci olarak sevgi ve saygılarını kazanmış, zihinlerde yer etmiştir. Tayin edildiği Kız Lisesindeki başarının düşmesinin nedenlerini tetkik ederek buna çareler aramıştır. Veli, öğretmen ve öğrencilerle zaman zaman toplantılar tertiplemiş, yurdun savunulmasında ön planda olan ve bir ülkenin geleceği demek olan gençlerimizin lider olarak yetişmesinden her zaman sorumlu olduğumuzu ifade etmiştir.²⁸ Görevli olduğu dönemde okula sabah erken gelmiş, gece geç saatlere, bilhassa yatılı öğrencilerin mütalaa saatlerinin bitimine kadar kalmış; neredeyse İzmir Kız Lisesi ile bütünleşmiştir.²⁹ Başarı ya da başarısızlığın içinde bulunulan duruma göre değil, kişinin sorunlara karşı geliştirdiği çözüme göre değişeceğini inanmıştır. Kız Lisesinde kendi kendine idare yöntemi ile çalışan öğrenci kolları ve diğer faaliyetlerde girişimde bulunmalarına önem vermiştir ki, CHP'nin 1931 yılı Nizamnamesi ve Programı'nda, Türk gençliğinin girişimcilik ve liderlik niteliklerinin kazandırılması “*her tahsil ve terbiye müessesesinde talebenin teşebbüs kabiliyetini kırmamaya, şevkat ve nizamla itina etmekle beraber onları hayatta kusurlu olmaktan vıkaye için ciddi bir intizam ve samimi ahlak telakkisine alıştırmak*” olarak ifade edilmiştir.³⁰

İzmir Kız Lisesi 18 Mart 1942'de Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından ziyaret edilmiştir. Vedide Hanım, Cumhurbaşkanı'nın öğretmenlere hitaben “*bilhassa kız öğrencilerimizi ağır sorumluluklar taşımaya hazır hale getirelim, akademik olduğu kadar karakter yönünden de yetiştirmeye özen gösterelim*” şeklindeki mesajının kendisinde “*bir ayet tesir*” yarattığının altını çizmiştir. Meslektaşları ile birlikte kısa bir süre öncesine kadar ilgi duydukları ve gerçekleştirmeyi düşündükleri projelerini mesleki tecrübeleriyle ayağa kaldırılabileceklerine dair “*millî bir heyecana*” dönüştüğünü ifade etmiştir.³¹ İnönü'nün ziyaretin öğretmen ve öğrencilerin motivasyonunu arttırdığını söylemek mümkündür ve Vedide Hanım da gençliğin eğitiminden en çok öğretmenleri sorumlu tutmaktadır.

²⁷ Güven Baykalmış, *İzmir Kız Lisesi Tarihi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2003, s. 55-57; Cahit Pars, *age.*, s. 8.

²⁸ Vedide Baha Pars, “Cemiyet ve Gençlik”, *Fikirler*, No: 330, Şubat, 1947, s. 2; “Gençler ve Yaşlılar”, *Fikirler*, No: 12, 1948, s. 5; Akıncı, *age.*, s. 15-16, 51; Duru, Kazım Nami, “Lider Yetiştirmek”, *Yeni Kültür*, Sayı 40, Birincikanun 1939, Ankara, 1965, s. 156; Cavit Binbaşıoğlu, “Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Düşünsel Temelleri”, *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür ve Eğitim*, Ankara, 2007, s. 252.

²⁹ Çiçek Akbaş, *Antalyam, Ashında Bu Bizim Hikayemiz*, 2. Baskı, Heyamola Yayınları, İstanbul, 2018, s. 59; “*İzmir Kız Lisesi Müdürü Vedide Baha Pars*”, Özcan Onat, Youtube, (Erişim Tarihi: 16.05.2023).

³⁰ *CHF Nizamnamesi ve Programı*, TBMM Matbaası, Ankara, 5. Kısım, 1/E, 1931, s. 35.

³¹ “İnönü Bize Neler Söyledi?”, *Yeni Asır*, 19 Mart 1941, s. 1, 4. Bakınız Ek-2.

İzmir Kız Lisesi müdürüyken İzmir Halkevinde 26 Şubat 1945'te bir kitap sergisinin açılışında yaptığı konuşmada, henüz ilkokulda çocuğa okumanın öneminin kavratılmasını, ortaokula geldiğinde ise okuma alanlarını çeşitlendirebileceği vurgusunun yapılmasını önermiştir. Böylece okuma alışkanlığı ve zevkinin ileriki yıllarda geliştirilebileceğinin altını çizmiştir.³² Kardeşi Cahit Pars ile birlikte çocukların hayal dünyalarını genişletecek, gelecek için bir rota çizmelerini kolaylaştıracak, kelime ve kavramların öğrenimi üzerinde de çalışmıştır. Bu konuda, ilkokul birinci sınıfta öğretmek üzere 698 kelime tespit etmişlerdir. Ulusu oluşturan unsurlardan “dil” in kazanılması, nitelikli bir toplumun oluşturulması hususunda, bu listeye ilk okuma kitaplarındaki kelimeleri ve günlük yaşamda kullanılan kelimeler dahil edilmiştir.³³ İngilizce kaynakları tarayarak *Okuma Psikolojisi ve İlkokuma Öğrenimi* isimli eseri hazırlamışlardır. Eserde, çocuğun anlayarak okumayabilmesi ve anlamayı da artırabilmesi, süratli okuma, okuduğunun ilgi uyandırabilmesi, dinlemeyi öğrenmesi ve sessiz okumaya yönelik metotlar öğretmenlere sunmak için bir araya getirilmiştir. Bu durum çocuğun okuma ve anlama yeteneğinin geliştirilmesiyle kolaylaşacaktır. Okuma psikolojisi, okuma sırasında çocuğun zihinsel, duygusal, bedensel tepkilerini bilimsel olarak inceleyip, bunların birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarmaya çalışır. Çocuklar aynı yaşta dahi olsalar, zekâ, görme, işitme, fiziksel ve sosyal olarak birbirinden farklıdır. Okuma yazma bilmeyenlere öğretmek, kitap tavsiye etmek de ulusal bir görevdir.³⁴ Zamanla “*okuma ihtiyacı bir zevk ve okuma zevki bir ihtiyaç olacaktır.*”³⁵

Eğitim sistemini tetkik etmek üzere 1949'da yaz tatilinde İngiliz Kültür Heyeti'nin bursuyla İngiltere'ye gönderilmiştir. Söz konusu heyet, Halkevleri Ankara Bürosu'na Vedide Baha'nın İngiltere ziyareti programına ilişkin 14 Haziran 1949'da bir yazı göndermiştir. Vedide Baha İngiltere'den dönüşünde izlenimlerini çevresiyle etraflıca paylaşmış, yeni eğitim perspektifiyle sorunları gidermeye çalışmıştır. Yurtdışında aldığı eğitim ve bilgiyi ülkenin ihtiyaçları için değerlendirmeye gayret göstermiştir. Toplumun gelişmesinin temelinde talim ve terbiye kadar güzel sanatların da bulunduğunu fark ettiğini, bilim ve sanatla öğrencilerin kendine güven duygusu ve zorluklarla başa çıkabilme inancının geliştirilebileceğinin altını Londra gezisi dönüşünde çizmiştir. İngiliz yetkililer, Vedide Baha'nın Londra'da engelli öğrenciler için açılan okulu ziyaretinde

³² Akıncı, *age.*, s. 36-38, 42.

³³ Mesiha Tosunoğlu, “Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi”, *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı 144, 1999, s. 72.

³⁴ Cahit Pars-Vedide Baha, *Okuma Psikolojisi ve İlkokuma Öğretimi*, Maarif Basımevi, İstanbul, 1954, s. 3, vd.

³⁵ Akıncı, *age.*, 45.

yöneticileri takdir etmesine inanamamış, ABD’de iken öğrenciliğinde aldığı eğitimin niteliğinden hareketle, Vedide Baha tarafından eleştirilmeyi beklemişlerdir.³⁶

Vedide Baha Pars’ın İzmir Halkevi Başkanlığı Dönemi

Halkevlerinin Cumhuriyet Dönemi kültür hayatının gelişmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Vedide Baha Pars, İzmir Kız Lisesi müdürü iken aynı zamanda İzmir Halkevinin başkanlığına da seçilmiştir. Halkevi başkanının görevleri CHP ile halkevi arasındaki her türlü iletişimi düzenlemek, toplantıları organize ve başkanlık etmek, üyeleri halkevinin faaliyetleri hakkında yıllık olarak bilgilendirmektir.³⁷ Vedide Baha’nın İzmir Halkevi’nin başkanlığına seçildiği ilk aylarda 1947 yılının Ocak ayında CHP Genel Sekreterliğine, İngiliz Kültür Heyetinin İzmir Halkevi ile olan ilişkilerini tahlil etmek üzere yazmış olduğu bir tür şikayet mektubunun başında göreve başlayalı dört ay olduğunu, Türk kültürünü korumak ve geliştirmek adına yabancı bir kültürün propagandasından tedirginliğini dile getirmiştir. Pek çok sorun arasında söz konusu heyetinin faaliyetlerini izlediğini, İzmir Halkevi olarak kendi kültürümüzü yayacakken yabancı bir kültürün artan propagandalarına maruz kaldıklarını ve daha fazla elinden bir şey gelmediğini, Halkevi’ndeki İngilizlerin on iki saat ders yapmasının dışında konser, kokteyl, parti, çay, temsil gibi organizasyonlarıyla kendi çalışmalarını sınırlandırdıklarını ifade etmiştir. Tedbir olarak her türlü faaliyetlerine katılmaya çalıştığını ve başka neler yapabileceği hususunda kendilerinden direktif beklediğini yazmıştır.³⁸

İzmir Halkevinin son başkanı olan Vedide Baha, halka faydalı olmak adına üretmiş, paylaşmış, halkın anlayabileceği seviyede konuşmalar hazırlamıştır. Onun başkanlığı döneminde İzmir Halkevi yoğun bir faaliyet içinde olmuştur. Halkın kültürünü geliştirmek, yetişkinleri de toplumsal değişmeye dahil etmek üzere konferans, münazara, tiyatro, sergi, şiir ve resim müsabakaları ve piyano konseri, voleybol maçı, folklor, anma günlerini desteklemiştir. İzmir Kız

³⁶ BCA 490-1-0-0 / 575-2287-3.

³⁷ Sultan Cıvci, *Halkevlerinin Faaliyetleri ve İzmir Halkevi (1932-1951)*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, TC Tarih Anabilim Dalı, Eskişehir, 2013, s. 85; “Halim Spatar ve Anıları”, *Yeşilgünebakan*, 18 Haziran 2022.

³⁸ BCA 490.01/1018.922.1; Huyugüzel, *age.*, s. 588. Kaynaklarda Vedide Baha Pars’ın İzmir Halkevine hangi tarihten itibaren başkan olduğuna dair net bir bilgiye rastlanmamıştır. CHP genel sekreterliğine yazdığı mektuptan hareketle geriye giderek yaptığımız gazete taramasında en erken 27 Eylül 1946 tarihli bir haberde, Dil Bayramı kutlama töreninin İzmir Halkevi Başkanı Vedide Baha Pars’ın kısa bir konuşmasıyla başladığı ifade edilmiştir. Buradan yola çıkarak Vedide Baha’nın Eylül 1946’dan itibaren İzmir Halkevi Başkanlığını yürüttüğünü söyleyebiliriz. “Dil Bayramı Dün Törenle Kutlandı”, *Anadolu*, 27 Eylül 1946, s. 1, 2.

Lisesinin karşı tarafında yer alan Halkevine, yatılı öğrencilerini etkinlikleri izlemeye götürmüştür.³⁹

Vedide Baha Pars, Halkevi Başkanlığı sırasında 19 Aralık 1948'de Kültürpark'taki sahnesinde çıkan bir yangın sonucu kül olan Avni Dilligil'in yönettiği İzmir Şehir Tiyatrosu'na çalışmaları için Halkevinin kapılarını açmıştır. Oyunlar, bugün Konak Sahnesi olarak bilinen Halkevi sahnesinde 15 Ocak 1949'da oynanmaya başlamıştır. Bununla da yetinmeyen Vedide Baha, oyuncuların teknik bilgilerini artırmak adına yabancı dillerden çeviriler yapmıştır.⁴⁰ Ayrıca İzmir'de Kadınlar Birliği, Öğretmenler Derneği, Çocuk Esirgeme Derneğinin faaliyetlerini bilfiil desteklemiştir.⁴¹ İzmir Yardımseverler Derneğinin faal üyeleri arasındadır. İzmir Halkevi başkanı iken Yardımseverler Derneğinin toplantıları Halkevinin gazinosunda icra edilmiştir.⁴² CHP idare kurulunun İzmir Halkevi Başkanlık vekilliğine ilçe idare kurulundan Necip Mirkelamoğlu'nun seçtiği haberinden hareketle, Vedide Baha Pars'ın Halkevi Başkanlığının 1950 yılının Temmuz ayında sona erdiğini söyleyebiliriz.⁴³

İzmir Halkevi'nin önemli bir yayın organı olan kültür sanat konulu *Fikirler* dergisi bilhassa Vedide Baha'nın sorumlu müdür ve neşriyat müdürlüğü döneminde yeni bir seri olarak tekrar birinci sayıdan başlamak suretiyle yayınlanmıştır ki, bunlar “*en kamı sıcak*”⁴⁴ olanlarıdır. *Fikirler*, Vedide Baha'nın döneminde yeni bir ruh ve içerik kazanmıştır. Ayrıca eşi Ali Kemal Karadayı ile babası Hakkı Baha Pars'ın da *Fikirler*'de yayın yaptığı görülmektedir. Toplumsal

³⁹ Yahya Akyüz, *Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1839-1950)*, Pegem Akademi Yay., Ankara, 2012, s. 478; John Dewey, *Demokratie und Erziehung, Eine Einleitung in die philosophische Pädagogik*, Deutsch von Erich Hylla, 2. Auflage, Gedruckt bei Georg Westermann, Braunschweig, 1949, s. 42; Cahit Pars, *age.*, s. 8; Akıncı, *age.*, s. 17; “Halkevi'nde Güzel Bir Konser”, *Yeni Asır*, 28 Ocak 1949, s. 3; “Küçük Piyanistler”, *Yeni Asır*, 31 Mayıs 1950, s. 3, 6. Bakınız Ek-3.

⁴⁰ Aksoy, *age.*, s. 219-220.

⁴¹ Tutsak, *age.*, s. 321, 407; Mithat K. Vural, “Erken Cumhuriyet Döneminde İzmir'de Kültür Etkinlikleri”, *İzmir Kent Ansiklopedisi*, Cilt II, İzmir, 2013, s. 220; Akıncı, *age.*, s. 17; İzmir Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları, <https://www.izmirsehirtiyatrolari.com/>, (Erişim Tarihi 19 Mayıs 2023); Tayfur Göçmenoğlu, “İzmir Devlet Tiyatrosu Böyle Doğdu”, *Kent Konak*, Kış 2017, Sayı 30, İzmir, 2017, s. 44-45; Mavisel Yener, “İzmirli Sanat/Edebiyat Dergileri-I”, *Dergi Havuz İnternet Sitesi*, 2006, <http://www.dergi.havuz.de/0001-A-OCAK-2007/mavisel-yener.html>, (Erişim: 15 Mayıs 2023).

⁴² “Yardımseverlerin Umumi Toplantısı”, *Yeni Asır*, 2 Ocak 1949, s. 2; “Yardımseverler Çalışmalarını Artırıyor”, *Yeni Asır*, 3 Ocak 1949, s. 2.

⁴³ “Halkevi Reisliği”, *Anadolu*, 1 Ağustos 1950, s. 2.

⁴⁴ Fikret İplikçiöğlü, “Sanat Konuşmaları: İzmir'de Dört Sanat Dergisi”, *Anadolu*, 30 Kasım 1947, s. 4.

değişimi yakalamak adına atılım yapmaya odaklanan *Fikirler*'e katkı veren Vedide Baha, dergide uzun yıllar yazmıştır.⁴⁵

IV. Millî Eğitim Şûrası Demokratik Esasları Gözden Geçirme Komisyonundaki Görevi

Atatürk'ün eğitim ve öğretimi uzmanlara bıraktığının göstergesi olan, eğitim tarihimizde sistemli çalışmalar önce Heyet-i İlmiye olarak başlamış, ardından da Maarif (Millî Eğitim) Şûrası adı ile devam etmiştir. Millî Eğitim'in en büyük danışma organı olan şûraların IV. cüsü, 22 -31 Ağustos 1949'da toplanmıştır, CHP döneminin son şûrasıdır. II. Dünya Savaşı'nın ardından siyaset alanında etkisini gösteren demokratikleşme çabalarının şûraya yansıdığı görülmektedir.⁴⁶ Şûranın açılış konuşması yapan Başbakan Şemsettin Günaltay, bu ülkenin hakiki demokrasiye inanmış çocuklarının yetişmesinin, geleceğimiz ile ilgili bir konu olduğunu ifade etmiştir. Şûranın gündeminde yer alan meselelerden birisi de talim ve terbiye sisteminde demokratik esasları gözden geçirilmesidir.⁴⁷ Bu dönemde İzmir Kız Lisesi Müdürü Vedide Baha, eğitim ve öğretimde dayanan demokratik esasları gözden geçirecek komisyonda çalışmıştır.⁴⁸ Şûra sonunda komisyon, demokratik eğitimin esasları, şartları ve sonuçlarının söz edildiği raporunda, çocukların demokratik eğitimle demokrasi ruhu kazanmaları prensibinin altını çizmiş, küçük değişiklikler ile kabul edilmiştir. Öncelikle Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, İzmir, Konya, Sivas'taki ilkokul, ortaokul ve liselerden birisinin pilot okul olarak seçilmesi uygun görülmüştür. Çok partili dönemin ikinci şûrası, IV. Millî Eğitim Şûrası, ülkemizin demokratik eğitim kavramını işlemiş olması bakımından önemlidir.⁴⁹ Bireyin manevi ve ruhi gelişmesine engel olan otoriter bir rejim yerine, bireyin zekâsı ve ruhunu en geniş şekilde verimli hale getirecek bir düzen oluşturulabileceği değerlendirilmesi yapılmıştır. Öğrenci sınıfta aktif hale getirilmeli, görüş ve önerilerine saygı gösterilmelidir. Demokratik eğitim, eğitim sisteminde kökten değişiklikleri

⁴⁵ *Fikirler*'de İzmir Halkevi başkanı olmadan önce de, İzmir'de öğretmen olarak çalışmaya başladığı ilk yıllardan itibaren yazmıştır. 1930'da Vedide Baha, 1931'de Vedide Kemal, 1936-1937'de Vedide Baha Karadayı, 1946'da Vedide Baha Pars adını kullanmıştır.

⁴⁶ Fuat Uçar, *İzmir Pedagogik Danışma Kurulu Çalışmaları ve Basına Yansımaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010, s. 31.

⁴⁷ "Maarif Şûrası Dün Sabah Ankara'da Açıldı", *Yeni Asır*, 23 Ağustos 1949, s. 1, 6.

⁴⁸ *Dördüncü Millî Eğitim Şûrası, Çalışma Programı, Komisyon Raporları, Konuşmalar*, MEB Yayınları, Ankara, 1990, s. IX, XI, 24, 69.

⁴⁹ Sait Dinç, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Millî Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları (1923-1960)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999, s. 28-30; <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>, (Erişim Tarihi: 16.05. 2023).

gerektirmektedir. Toplum organik bir bütün olduğu için demokratik eğitimle uyumlu bir iş birliğine gidilmeli, öğrenciye yol göstererek ve ikna ederek iş yaptırılmalıdır. Öğrencide demokratik bir zihniyet oluşturmak için her şeyden önce okul içerisinde demokratik ortamı yaşaması sağlanırsa aldığı kararların sonuçlarına da razı olacaktır. Okulda, öğrenciyi toplumsal hayatta aktif hale getirecek ve kendi kendine idare sistemi ile çalışacak öğrenci teşekkülleri oluşturulmalıdır.⁵⁰

IV. Millî Eğitim Şûrası sonunda eğitim alanındaki sorunları farklı açılardan ele almak, iş birliği içerisinde çözüme ulaştırmak üzere Ankara’da alanında uzman kişilerden oluşan Millî Eğitim Pedagojik Danışma Kurulu, illerde ise il danışma kurulu oluşturuldu. İlk olarak Millî Eğitim Bakanlığı İzmir Bölgesi Başmüfettişliği, İzmir’deki orta dereceli okulların eğitimi için seri konferansların düzenlenmesine karar verdi. Bu çalışmalar, ilki İzmir’de olmak üzere bir pedagojik danışma kurulunun oluşmasına ortam hazırladı, ki İzmir ve çevresinin kültür ve eğitim hayatında önemli bir rol oynadı. İzmir Pedagojik Danışma Kurulu, Ankara dışında “*maballi düzeyde*” 1950-1956 yılları arasında yoğun olarak faaliyet göstermiş, verilen aralarla 1960’a kadar seyrek de olsa devam etmiştir. Yerel eğitim tarihimiz için başarılı bir tecrübe olan danışma kurulu, ulusal düzeyde toplanan Millî Eğitim Şûraları gibi çalışmıştır.⁵¹ İlk toplantısını 24 Aralık 1949’da İzmir Halkevinde yapmış ve çalışma kolları belirlemiştir. Her dereceden okulun müdürü, ilköğretim müfettişleri, İzmir’in bütün millî eğitim mensupları, merkezde bulunan başöğretmenler ve şehrin bilim ve düşünce adamları katılmıştır. Bunlardan eğitim-öğretim işleri kolu başkanlığına, eğitimciliği ve rehberlik konularındaki görüşleri ve değerlendirmeleri ile öne çıkan İzmir Kız Lisesi Müdürü Vedide Baha Pars getirilmiş ve daha sonra istifa etmiştir. Amaç, öğretmenler arasında bilgi ve deneyimlerini paylaşmak, okulları ulusal ve yerel hedeflere göre geliştirmek, ebeveynleri çocukların eğitimi konusunda bilgilendirmektir.⁵² Ardından 31 Mayıs-5 Haziran 1950 tarihleri arasında ise İzmir Kız Lisesinde yapılan I. Pedagojik Eğitim Kongresi’ne ise İzmir’e bağlı ilçelerden millî eğitim mensupları, halktan dinleyiciler ve basın temsilcileri katılmıştır. Kız Lisesi Müdürü Vedide Baha Pars, “Vatandaşlık

⁵⁰ Bahri Ata, Atatürk, Eğitim ve Altruizm, *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür ve Eğitim*, Der. Nazife Güngör, Ankara, 2007, s. 188; s. 188; Jean Piaget, *Okulda Kendi Kendine İdare-Okulda Self Governement*, Çev. Kazım Nami Duru, Maarif Basımevi, İstanbul, 1941, s. 41, 51-52; Dewey, *age.*, s. 136; “Demokratik Esaslara Göre Örnek Mektepler”, *Yeni Asır*, 30 Ağustos 1949, s. 1,6.

⁵¹ Dinç, *age.*, s. 30, 114-119, 132; “Pedagoji Cemiyeti”, *Anadolu*, 11 Mart 1951, s. 2.

⁵² Altunya, *Gazi Eğitim Enstitüsü, Gazi Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)*, Ankara, 2020, s. 1104; “Merkez Danışma Kurulu Toplandı”, *Anadolu*, 1 Haziran 1950; “Merkez Pedagojik Danışma Kurulu Pratik Eğitim Kongresi”, *Yeni Asır*, 31 Mayıs 1950, s. 2.

Terbiyesi” konulu konuşmasında, Anglo-Sakson dünyasından okuyarak aldığı notlarını dinleyicilerle paylaşmıştır. Vedide Baha, söz konusu dünyada demokrasi eğitiminin amacının öncelikle “kişilik” yaratmak olduğunu ve demokrasinin demokrasi eğitimi alan gençler sayesinde etkili olabileceğini dile getirmiştir.⁵³

IV. Millî Eğitim Şûrası'nın sonunda öncelikle merkezlerde demokratik esaslara “örnek” olacak proje okulların açılması ve çalışacak öğretmenlerin de bireysel çalışmalarında ilerlemiş, uzmanlaşmış olanların da yüksekokullarda öğretmen olarak çalışabilmesinin yolları açıklanmıştır.⁵⁴ İlerleyen günlerde de Vedide Baha Baha, 4 Kasım 1950'de İzmir Kız Lisesi müdürlüğünden ayrılmış, 1950-1952 yıllarında çalışacağı Çapa Eğitim Enstitüsü'ne müdür yardımcısı olarak tayin edilmiştir.⁵⁵ Yeni görevi esnasında Fullbright Bursu ile 10 Ekim 1951'de ABD'ye State Teachers College'de sekiz aylığına çalışmıştır. Yeni eğitim metotlarını incelemiş, tercüme ederek hazırlamış olduğu yayınlara dönüştürmüştür. Ayrıca Türk inkılabını anlattığı konferanslar vermiştir. Çağdaş bir Türk kadını olan Vedide Baha Hanım, ailesinden aldığı çalışma disiplini ile kendini sürekli yenilemiştir.⁵⁶

Gazi Eğitim Enstitüsünün İlk Kadın Müdürü

Vedide Baha Hanım, 1952'de Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne (GEE) tayin edilmiştir. Böylece Türkiye'de bir yükseköğretim kurumunun yönetimine görevlendirilen ilk kadın olmuş, 4 Kasım 1952-9 Nisan 1957⁵⁷ tarihleri arasında yönetici olarak çalışmıştır. Öğrenme Psikolojisi, Eğitim Yöntemleri, Maarif Teşkilatı, Teftiş Tekniği, Metot ve Öğrenme derslerini vermiştir. Bu kurumda da özellikle eğitimciliği ve yöneticiliğiyle öne çıkmıştır. Öğrencileri arasında yer alan Feyzi Öz, Cavit Binbaşıoğlu, Hacı Küçükkaraca, Nevzat Helvacı, Fakir Baykurt sosyal etkinlikleri ve hoşgörüsü ile enstitüde bir tür demokrasi ikliminin varlığından söz etmişlerdir. Öğrencileri ile ilişkilerinde yapıcı olmuştur. Bazen öğrencilerini odasına çağırır, okuldaki gelişmeleri sormuş, önerilerini dinlemiştir.⁵⁸

Bilhassa öğretmen yetiştiren okullar için eğitim psikolojisi, ölçme ve değerlendirme, rehberlik konularında Millî Eğitim Bakanlığına yazdığı telif ve

⁵³ “Birinci Pratik Eğitim Kongresi Dün Toplandı”, *Yeni Asır*, 2 Haziran 1950, s. 1, 3; bk. Ek-4.

⁵⁴ “Demokratik Esaslara Göre Örnek Mektepler”, *Yeni Asır*, 30 Ağustos 1949, s. 1, 6.

⁵⁵ Akıncı, *age.*, s. 17.

⁵⁶ Uçar, *age.*, s. 21; Cahit Pars, *age.*, s. 8, 110-112.

⁵⁷ Altunya, *age.*, s. 122; bk. Ek-5.

⁵⁸ *age.*, s. 323, 965, 1016-1018.

tercüme eserler ders kitabı olarak okutulmuştur. Demokratik eğitim ve öğretim yönetiminin ilk uygulamalarının 1928-1935 yıllarından başladığı GEE’nde, öğrencilerin kendi kendini yönetimi ve demokrasi eğitimine önem verilmiş ve bu alanda öncü olmuştur. Enstitüsünün mezunları bu konudaki birikimlerini ilk ve ortaöğretimde öğrencilerine aktarmıştır. Öğretmenlere tatillerde seminer yaptırılması için Millî Eğitim Bakanlığına girişimlerde bulunmuş, kendisi de görev almıştır.⁵⁹

Vedide Baha Pars’ın GEE müdürlüğü döneminde Enstitüde yapılan çalışmalar: Öğrenci dernekleri için özgür ve faal çalışma alanı oluşturulmuş, öğrencilere yönelik bireysel rehberlik uygulaması başlatmıştır; enstitünün Özel Eğitim Bölümü öncülüğünde Ankara Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından Demirlibağçe İlkokulunda Psikolojik Servis Merkezi kurulmuştur; 1950’de kurulan Öğrenci Danışma Bürosu, Vedide Baha zamanında Rehberlik ve Psikoloji Kliniği adını almıştır; 5 Mart 1953’te GEE tarafından kurulan Test ve Araştırma Bürosu, daha sonra Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiştir; Özel Eğitim Bölümü ile İngilizce Bölümü başta olmak üzere görev yapan yabancı öğretmenlerle işbirliği oluşturulmasına ortam hazırlanmıştır; Köy Enstitülü olan öğrencilerin Enstitüde kabul görmesi için çaba gösterilmiştir; öğrencilerin sosyalleşmesi için kültür-sanat faaliyetleri düzenlenmiş, Fakir Baykurt ve arkadaşları tarafından *Eğitim Postası* isimli bir bülten çıkarılmıştır; 1952-1954 yıllarında Amerikalı askerlere Türkçe öğretmek üzere alınan 12 Amerikalı öğretmen için dil laboratuvarı açılmıştır.⁶⁰

Öğretmenlere sık sık tavsiyelerde bulunan Vedide Baha, öğretmenin sosyo-ekonomik ve mesleki seviyesini iyileştirmek, gelişmesine yardımcı olmak üzere öğretmen okullarının ıslah edilmesini, tahsil süresinin uzatılmasını ve yeni planların yapılması gerektiğine dikkati çekmiştir. Öğretmenliğin yaratılıştan gelen bir yetenek değil, ciddi ve sistemli yetiştirme programları ile edinilebileceğini düşünmüştür. Öğretmen okullarına her başvuranın ayıklanmadan alınmamasını önermiş, acil tedbirlerle altı haftalık ve bir yıllık stajyerlik kursları ile mezun ederek toplumun ve mesleğin aleyhinde davranıldığını savunmuştur. Çocuklar okulda birbirleriyle iletişim kurabilmeli ve hatta okulu bütün farklılıklarına rağmen bir “*sığınak*” olarak görebilmelidir. Öğretmenler tek vücut olup birleşmeli, kin ve düşmanlıktan uzak gerçekçi bir teşkilat oluşturmalıdır.⁶¹

Vatan için en kutsal vazifelerden biri olan öğretmenlik mesleği ve öğretmen birliklerinin kalkınması için uğraşan Vedide Baha, GEE müdürlüğü döneminde

⁵⁹ Altunya, agm., s. 90.

⁶⁰ Altunya, *age.*, s. 324, 839, 849, 957, 962, 965, 1016, 1105.

⁶¹ Piaget, *age.*, s. 36-37; Cahit Pars, *age.*, s. 13-16.

çok partili hayata geçilmiş olan süreçte 1957'de *Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonuna* (TÖDMF) genel başkan olarak seçilmiştir. Türkiye'deki öğretmen örgütlenmeleri içerisinde Ocak 1948'de başlayan girişimlerin ardından geçirdiği aşamalar ile 1954'te (TÖDMF) ismini alarak mahalli öğretmen derneklerinin oluşturduğu öğretmen çatı örgütlenmesidir. Sıdika Atasagun'dan sonra ikinci olarak genel başkanlığa yapan kadın olmuştur. Federasyonun *Birlik* gazetesine katkı vermiştir. Hatta Federasyonun uluslararası öğretmen kuruluşlarıyla İstanbul'da bir toplantı yapmaları sağlamıştır.⁶² GEE'nin 1957'de kutlanan kuruluş yıldönümünde, Vedide Baha şöyle seslenmiştir: GEE'nün kuruluşu, Türk İnkılabı'nın atılım yaptığı devreye rastlar. Ülkenin büyüme ve gelişme ihtiyacını yaşıyan bir nesil burada eğitim gördü. Enstitünün gelişmesine paralel, her topluluk ya da kuruluştaki yaşanabileceği gibi pek çok problemle de karşılaşmıştır. Öğretmen statüsünün iyileştirilmesi ve toplumdaki yerinin yükseltilmesi ağır adımlarla ilerlemekle birlikte epey yol alınmıştır. İnkılapların neticesine bağlı olarak öğretmen ihtiyacı artmış, bazen acil çözümlere başvurulmuştur. Öğretmenlik mesleğinin tıp ve hukuk alanlarında olduğu gibi daha nitelikli hale getirilmeye çalışılması bütün ilgililerin borcudur.⁶³

Babası Hakkı Baha Pars'ın nitelendirmesiyle "Cumhuriyetin Kızı" olan Vedide Baha, hitabeti güçlü, zarif bir Türk kadınıdır. Ayrıca, Kadınlar Birliği ve Soroptimistler Kulübünde çalışmış, Ankara Radyosunda da çocuk eğitimi konulu konuşmalar yapmıştır. 20-30 Nisan 1958'de Seylan'da düzenlenen Dünya Öğretmenler Konferedasyonu Kongresine öğretmen Sıdika Atasagun ile birlikte Türkiye temsilcisi olarak katılmıştır.⁶⁴ Daha sonra Kıbrıs Türklerinin davetlisi olarak konferans vermek üzere Kıbrıs'a gitmiştir.⁶⁵ GEE müdürlüğünden kendi tercihiyle 9 Nisan 1957'de ayrılmasının ardından önce GEE Pedagoji Bölümü'nde öğretmen olarak çalışmıştır. Ardından da yine Ankara'da Kız Teknik Öğretmen Okulu Müdürü olarak idarecilik hayatına devam etmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nin kültür seferberliğine büyük katkıları olan Vedide Hanım'ın 27 Temmuz 1958'de Roma'da Öğretmenler Kongresi'ne,

⁶² Altunya, *Gazî Eğitim Enstitüsü...*, s. 324; Altunya, *Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmesi...* s. 94-95, 120-121.

⁶³ Cavit Binbaşoğlu, *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi*, MEB Yayınları, İstanbul, 1995, s. 588; Altunya, *age.*, s. 309; Akıncı, *age.*, s. 18-19; Cahit Pars, *age.*, s. 114. Vedide Baha Pars'ın çeviri eserleri: Pollyanna, Orta Dereceli Okullarda Genel Öğretim Metodu ve uygulama (R. Schorling'ten), İlkokullarda Genel Öğretim Metodu ve Uygulama (R. Schorling'ten). Yazma Eserleri: Sınıfta Test Nasıl Yapılır?, Eğitim Psikolojisi (Vedide Baha Pars-Hüsnü Cırtılı, Mitat Enç, Turhan Oğuzhan), Okuma Psikolojisi ve İlkokuma Öğretimi, Hakkı Baha Pars (Vedide Baha Pars-Abdülkadir Karahan).

⁶⁴ "Beynelmînel Konferansa Katlıyoruz", *Yeni Asır*, 19 Nisan 1958, s. 5.

⁶⁵ Aksoy, *age.*, s. 218; Akıncı, *age.*, s. 19.

7 Ağustos 1958'de ise Atina Dünya Kadınlar Birliği Kongresine katılması, 1958-1959 ders yılında İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsünde Psikoloji öğretmeni olarak atanması ve aynı zamanda da Arnavutköy Kız Koleji Dekan Müsteşarlığı yapması planlanmıştır. Ne var ki, kendisi için 25 Temmuz 1958 akşamı verilen bir yemekten evine dönerken Ankara-Kavaklıdere'de geçirdiği trafik kazası sonucunda hayatını kaybetmiştir.⁶⁶

Vedide Baha Pars'ın Eğitim Anlayışında Okulda Demokrasi ve Kendi Kendine İdare

Sanayileşme, ulus devletlerin kurulması, milliyetçilik akımlarının etkisiyle XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyılın ikinci yarısına kadar demokrasi ve insan hakları, ulus sevgisi, bağımsızlık önem kazanmıştır. Çocukların eğitim ve öğretiminde bireysel yetenekleri ve kişisel özelliklerini dikkate alan çağdaş eğitim akımları gündeme gelmiştir. “Yeni mektep”, “aktif okul”⁶⁷ kavramları üzerinde durulmuş, yeni tip okullar açılmış ya da mevcut olanların ders program ve teşkilatları yenilenmek zorunda kalmıştır. Michel de Montaigne (1533-1592), John Locke (1632-1704), Comenius (1592-1670), Jean Jacques Rousseau (1712-1778), eğitim bilimci ve felsefeci John Heinrich Pestalozzi (1746-1827) gibi pedagogların düşünceleri XIX. yüzyılın sonlarında hayata geçirilmeye başlanmıştır. Pestalozzi, çocukların yeteneklerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesinden yanadır. Pestalozzi'nin ilk taraftar bulduğu yer ABD olmuş, Amerikalılar, çocuklara hayatta başarılı olacak yolları öğretmeyi, gerekli donanımı daha kısa yollardan kazandırmayı hedeflemiştir. ABD'de en hararetli savunucuları felsefeci ve psikolog William James (1842-1910) felsefeci ve eğitimci John Dewey (1859-1952) oldu. Söz konusu kişilerin görüşleri ABD'de başarılı olduktan sonra Kıta Avrupası'nda denenmiştir.⁶⁸

XX. yüzyılda eğitim anlayışlarında süratli bir gelişme yaşanmıştır. Daimici ve esasici eğitim anlayışından ilerlemeci, yeniden kurmacı ve politenik, varoluşçu eğitim anlayışlarına geçilmiştir. Çocuğu ezbercilikten kurtaran, itaat etmek üzere yetiştiren eski okul anlayışını yıkan yeni eğitim felsefesi pragmatizmdir. Onun eğitimdeki uzantısı ise ilerlemecilik akımıdır. Demokratik insan yetiştirme, çocuğun gizli yeteneklerini geliştirme ve onu karşılaştığı sorunları çözebilen

⁶⁶ Altunya, *age.*, s. 1173; “Vedide Baha Pars Bir Trafik Kazası Sonucu Vefat Etti”, *Yeni Asır*, 26 Temmuz 1958, s. 1, 5; *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1958, s. 3; *Ulus*, 26 Temmuz 1958, s. 2. Aynı kazada Pars'ın yanı sıra eğitimci Sevda And da vefat etmiştir.

⁶⁷ Savaş Karagöz, *II. Meşrutiyetten Harf İnkılabına Kadar Süreli Yayınlarında Yer Alan Eğitim Görüşleri ve Cumhuriyet Eğitimi Yansımaları*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2014, s. 69-70.

⁶⁸ Veysel Sönmez, “Eğitimin Tarihsel Temelleri”, *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 35-37; Karagöz, *age.*, s. 69-70, 114-115.

toplumun güçlü bir üyesi haline getirmeyi hedeflemiştir. Eğitimle bireyin yetenekleri daha fazla ortaya çıkarılabildiği sürece gelecekteki ayrıcalıklardan daha fazla yararlanması sağlanabilir. İlerlemecilikte, eğitim ortamı demokratik olmalıdır.⁶⁹

Demokrasi düşüncesi çocuklara yine demokratik bir ortamda uluslararası literatürde self government olarak da bilinen kendi kendine idare sistemi ile verilebilir ve ilerlemeye açık hale getirilebilir. Bu sistem, çocukların serbest faaliyetleri üzerine kurulur. İzcilik, öğrenci kolları olan çevrecilik, gezi, kızılây gibi kulüpler küçük birer öğrenci teşekkülleridir. Öğrenci bu ortamda yeni stratejiler geliştirebilecek, bilinçlenmesine katkı sağlayacaktır. Sistem, öğretmenlerin aracılık ve rehberliğinde çocuklar tarafından tecrübe edilecektir. Çocuk mümkün olduğu kadar okul hayatına dahil edilmelidir. Kendi kendine idare, demokrasi eğitime bir kaynaktır. Çocukların toplum düzenine alışabileceği ve onun gereğini okulun sağladığı imkanlar dahilinde tecrübe edebileceği bir sistemdir. Öğrencilerin hakları ve sorumluluklarının belirli olduğu bu oluşumlar ile asıl hedef, okulu öğrencilerle birlikte küçük bir devlet haline getirmektir. Çocuğun içinde bulunduğu toplumun yönetiminde ileride yer alabilmesi, karar alabilmesi için de küçük yaştan itibaren arkadaşları ile iş bölümü yaparak birlikte çalışmayı, yaparak yaşayarak öğrenmesi gerekir. İş birliği ortamında öğretmen, farklı görüşleri dinlemek, mümkün olduğu kadar birbirlerine yaklaştırmak, her öğrenciyi dahil etmeye çalışmak sürecini takip etmelidir.⁷⁰

Batı eğitimindeki gelişmeler bizde Cumhuriyet kurulduktan sonra da takip edilmiştir. Laik, bilimi rehber edinen, vatansever, Cumhuriyet'i savunacak kuşaklar yetiştirmek eğitimin hedefi olmuştur. Pragmatist felsefeyi temel alan ilerlemeci akıma göre eğitim programları hazırlandı ise de daimici ve esasici akım uygulanmıştır.⁷¹ Yeni okullara hakim olan düşünce ise kendi kendine idare olmuştur. Eğitim bilimci Halil Fikret Kanad (1892-1974), yeni okulun eski okullar ile başarıyla mücadele ettiğini savunmuştur. Çocuklar kendilerine yetebilecek şekilde yetiştirilmelidir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na (1886-1978) göre eski okullar ezbercidir ve bireysel özellikleri önemsemezler. Çocuklara özgürlük düşüncesi verilirken sorumluluk da kazandırmalıdır.⁷²

⁶⁹ Sönmez, agm., s.36; Sönmez, Eğitimin Felsefi Temelleri, *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 64-65; Dewey, *age.*, s. 97-98.

⁷⁰ Piaget, *age.*, s. 6-9; Ata, agm., s.184-185; Binbaşoğlu, "Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin ...", s. 252.

⁷¹ Veysel Sönmez, *Eğitim Felsefesi*, Adım Yayıncılık, Ankara, 1991, s. 138-139.

⁷² Karagöz, *age.*, s. 121-123.

Vedide Baha için insanın ruhuna saygı göstermek, demokrasinin ruhudur. Her birinin farklı gelişmesi bir kazançtır. Çocuk kapasitesi ve yeteneklerine göre değerlendirilmelidir. Çocuğun yeteneklerini ön plana çıkaran uluslar toplumsal kalkınmayı daha hızlı gerçekleştirirler. Çocuk öğrendiklerini kıyaslayabildiğinde kavrama yeteneği gelişir ve böylece toplumda ön plana çıkar ve önem kazanır. Hoşgörü, düşünce ve tartışma hürriyeti, demokrasinin karakteristik özelliğidir. Mutlu nesilleri demokrasi anlayışı kazandırarak yetiştirebiliriz.⁷³

Öğretmen, okul idaresi takım ruhu içinde hareket etmeli ve biz ruhu egemen olmalı. Demokrasi ideali ile yola çıkan ülkelerde eğitim sistemine bakıldığında; eğitim, herkese serbest hatta parasızdır, devlet az ya da çok eğitim işlerini takip etmektedir. Özellikle okuma, yazma, matematik müfredatın en önemli öğelerindendir ve zihin eğitimi için de vasıta olarak sayılır, faydalı fertler yetiştirmek üzere kabiliyetlerini mümkün olduğunca geliştirilmelidir.⁷⁴

Kendi kendine idare yöntemi ile henüz Arnavutköy Kız Kolejinde öğrenci iken tanışan Vedide Baha Pars'a göre okulda kendi kendine idare demek, öğrenci teşekküllerinde öğretmen ve öğrencilerin birlikte dostça ve demokratik olarak belirli zamanlarda görüşüp toplanarak çeşitli konularda kendi seviyelerinde konuşup karar almalarını sağlamaktır. Demokrasinin amacına varabilmesi için okul programlarının bu açıdan ele alınması gerekir. Bu öğrenci teşekkülleri küçük ölçüde bir demokratik ortamdır.⁷⁵ İzmir Kız Lisesi'nde demokrasi eğitimini ön planda tutmuştur. Bilhassa kendi kendine idare prensibi ile faaliyet gösteren öğrenci etkinliklerine kendi öğrencilik yıllarında olduğu gibi önem vermiştir.⁷⁶ Demokratik eğitim ve öğrenci uygulamalarının ilkinin 1928-1935 arasında görüldüğü GEE'nde, Vedide Baha da idarecilik yaptığı 1952-1957 yıllarında öğretmen adaylarının yönetime dahil olarak kendi kendini yönetmek suretiyle demokratik kişilik kazanmasına önem vermiş, öğrenci derneğiyle uyum içinde çalışmıştır, ki bu konuya Kazım Nami Duru öğretmen okulları idarecilerinin bilhassa üzerinde durması gereken bir konu olarak değerlendirmektedir. Vedide Baha, kendi kendine eğitim konusuna ağırlık

⁷³ Vedide Baha Pars, "Kendimizle Başbaşa", *Armağan*, Cilt III, 1958-1959, Maarif Basımevi, İstanbul, 1959, s. 282,-284.

⁷⁴ Şerife Çağın, "İzmir'de Bir Kadın Eğitimci: Vedide Baha Pars'ın Süreli Yayınlardaki Yazıları", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt IV, Sayı 19, s. 132; Binbaşoğlu, *Türkiye'de Eğitim ...*, s. 314; Cahit Pars, *age.*, s. 104-106.

⁷⁵ Cırıtlı, vd., *Eğitim Psikolojisi*, Milli Eğitim Basımevi, s. 3, 87.

⁷⁶ Akıncı, *age.*, s. 16.

vererek demokrasi eğitimine öncülük etmiş, Enstitü'nün bölümleri arasındaki kopukluğu gidermeye çalışmıştır.⁷⁷

V. Millî Eğitim Şurası'nda Eğitim Psikolojisi Dersi Üzerine Vedide Baha Pars-Halil Fikret Kanad Tartışması

Ülkemizde eğitime yönelik bilimsel yaklaşımlar özellikle Meşrutiyet Dönemi'nde öğretmen yetiştiren kurumlarda yapılmış ve mesleki dersler “terbiye” adı altında verilmiştir. Darümuallim Müdürlüğü yapan ve Türk Frobel'i olarak adlandırılan Satı Bey (1880-1969), eğitim bilimlerini okutmak üzere 1909'da yazdığı *Fenn-i Terbiye*⁷⁸ adlı eserini, ülkemizde modern eğitim alanında kabul edilebilecek ilk eğitim bilim kitabıdır. Süleyman Paşazade Sami (1866-1917) “*İlmi Terbiye-i Etfal*”⁷⁹ 1870'te yazmıştır.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim bilimi kavramı için “pedagoji” sözcüğü kullanılmıştır. İlk girişim olarak 1928'de GEE'nde Dr. Halil Fikret Kanad tarafından Pedagoji Bölümü açılarak eğitim konusu bilimsel olarak ele alınmıştır. Kanad, Almanya'da Felsefe ve Pedagoji eğitimi almış ve 1917'de doktorasını tamamlayarak, bu alanda ülkemizde ilk doktora yapan kişi olmuştur. İsmail Hakkı Baltacıoğlu,⁸⁰ Kanad, Sadrettin Celal Antel⁸¹ pedagojiye yönelik eserler yayınlamıştır. Ülkemizde pedagoji çalışmalarına yönelik ikinci girişim İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yabancı uzmanlardan Alman William Peters tarafından 1936'da Pedagoji Bölümü'nün açılmasıdır. Beraberinde 1939'da Pedagoji Psikolojisi adıyla bir ders verilmiştir. Doğrudan Eğitim Psikolojisi adıyla bir dersin açılması ve ilgili yayınlara yönelik ilk somut girişime çok partili hayata geçiş döneminde geçildiğini görüyoruz. Bu kapsamda Pedagoji dersi 1946'da eğitim enstitülerinden kaldırılmış ve yerine Eğitim Psikolojisi dersi getirilmiştir. Ardından da GEE'de 1952-1953 ders yılından itibaren Pedagoji dersi kaldırılarak yerine Eğitim Psikolojisi dersi okutulmuştur.⁸² Eğitim Psikolojisi dersine ilişkin ilk telif eser “*Eğitim Rubbilimi*”

⁷⁷ Niyazi Altunya, “Gazi Eğitim Enstitüsü (1926-1980)”, *Yeniden İmece*, Sayı 4, Ağustos 2004, s. 87, 90; Duru, *age.*, s. 291; Altunya, *age.*, s. 296, 1074; Huyugüzel, *age.*, s. 589.

⁷⁸ Mustafa Satı, *Fenn-i Terbiye*, Kitabhane-i Askeri, İstanbul, 1325.

⁷⁹ Süleyman Paşazade Sami, *İlmi Terbiye-i Etfal*, İstanbul, 1328.

⁸⁰ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *Umumi Pedagoji*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1930; *İçtimai Mektep*, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 1942.

⁸¹ Sadrettin Celal Antel, *Yeni Terbiye ve Tedris Tekniği*, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1931.

⁸² İrfan Erdoğan, Eğitim Psikolojisine Ontolojik Dair Ontolojik Bir Değerlendirme, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt XIII, Sayı 25, 2016, s. 94-95; Altunya, *age.*, s. 309, 1075.

başlığı ile Ömer Hilmi Mart tarafından yazılmış, 1953'te *Eğitim Psikolojisi* adı ile yayınlanmıştır.⁸³

5-14 Şubat 1953'te toplanan V. Millî Eğitim Şûrası'nda açılış konuşması yapan dönemin Millî Eğitim Bakanı Tefvik İleri, ilerleyen yıllarda yürürlüğe girecek uygulamalar hakkında açıklamalarda bulunurken, bilhassa öğretmen yetiştiren kurumlar ve Köy Enstitülerine yönelik mesleki bilgi, program ve yöntemler hususuna da değinmiştir.⁸⁴ Şûrada şiddetle tartışılan Eğitim Psikolojisi dersinin öğretmen yetiştiren okulların programına girmesinde Vedide Baha Baha'nın katkısı büyüktür. IV. Millî Eğitim Şûrası'na Vedide Baha, İzmir Kız Lisesi Müdürü olarak katılmıştı. V. Millî Eğitim Şûrası'nda ise GEE Müdürü olarak katılarak öğretmen okulları ile köy enstitülerinin yeni öğretim programı taslağını inceleme komisyonunda başkan olarak Zeki Ökmen ile birlikte çalışmıştır.⁸⁵

Cumhuriyet Dönemi'nde öğretmen yetiştiren okullarda pedagoji zihniyetinin yerine eğitim psikolojisi zihniyetine geçmek tartışmalı bir süreç olmuştur. 1946'da başlayan tartışmada dersin Pedagoji olarak devam etmesi konusunda ısrarla üzerinde duranlardan Kanad, Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri'ni İnceleyen Komisyon'da eleştirilerde bulunmuştur. Eğitim Psikolojisi dersinin *İlköğretmen Okulu Taslak Programı*'ndan çıkarıldıktan henüz dört ay sonra Şûra'da tartışılıp onaylanmasının beklenmesini, “*Bize bu programı tasdik edeceksiniz diyorlar*”, diyerek sert bir dille eleştirmiştir. Ayrıca, kurumları ve esaslarını durmadan değiştirmek isteyen bir zihniyetin karşısında olduğunu vurgulamıştır. Fuat Gündüzalp, Bedii Ziya Egemen de Kanad'ı desteklemiştir.⁸⁶ Kanad, Eğitim Psikolojisi'nin Pedagoji'nin “*Amerincası*” olduğu ve hatta bir bilim olmadığını savunurken karşısında yer alanlar ise Pedagoji'nin Yunanca ve “*spekülasyon mecmuası*” olduğu karşılığını vermişlerdir.⁸⁷

Pedagoji ve Pedagoji Tarihi üzerine kitap yazan ve ders olarak 20 yıla yakın okutan ve tartışmalı süreçte bir tarafın başını çeken GEE Pedagoji Enstitüsünün kurucusu olan Kanad, iki ciltten oluşan ve ilk baskısı 1937'de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan *Pedagoji Tarihi* 'nde; İlkçağ'da dünyada, Ortaçağ'da İslam dünyası ve Avrupa'da eğitimi, filozoflar, Rönesans, Reform

⁸³ Ömer Hilmi Mart, *Eğitim Rububiliği*, MEB, İstanbul, 1949.

⁸⁴ “Millî Eğitim Şûrası Dün Sabah Açıldı”, *Zafer*, 6 Şubat 1953, s. 1, 5.

⁸⁵ *Beşinci Millî Eğitim Şûrası, Çalışma Esasları, Komisyon Raporları, Konuşmalar, 5-14 Şubat 1953*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 571; Altunya, *age.*, s. 1099; bk. Ek-6.

⁸⁶ “Eğitim Şûrasında Dünkü Çalışmalar”, *Ulus*, 10 Şubat 1953, s. 1, 3.

⁸⁷ Altunya, *age.*, s. 1130, 1132, 1172.

Dönemi ile 18 ve 20. yüzyılda kronolojik olarak incelemiştir.⁸⁸ *Pedagoji* 'de ise duygu eğitimi, irade eğitimi, bireysellik ve zekâ incelemeleri, öğretim ve eğitimin genel prensiplerini ele almıştır.⁸⁹

Şûra'da Kanad, Pedagoji, Pedagoji Tarihi dersinin Avrupa'da asırlardır okutulduğu halde, Amerika'da bu ders yoktur, diye kaldırılmasına anlam verememiştir. Bizim bir geleneğimiz olduğunu ve kendi kimliğimiz ile yenilikleri hazmedebileceğimizi; Avrupa'da Pedagoji'nin ahlak psikolojisi ve sosyolojiden yararlanarak çocuklarda şahsiyet ve karakter oluşturmaya çalıştığını Amerika'dan gelen "*amatör Türk gençleriyle*" Pedagoji ve Pedagoji Tarihi derslerinin öğretmen yetiştiren kurumlardan çıkarılmasının bizim konumumuzu olumsuz yöne çevireceğini; en azından birkaç okulda denenmesini ısrarla savunmuştur. Bu sözlere karşın, Muhittin Akdik de Amerika'dan gelen *amatör Türk gençleri* olarak, bundan dört yıl önce küçük bir grup halinde aralarında tartıştıklarını ve pedagoji dersinin yerine Eğitim Bilimi, Ruh Sağlığı, Rehberlik derslerinin geçtiğini, amatör olarak kalacaklarını, başka ülkelerin eğitim alanındaki tecrübelerini kendi imkanlarımıza göre uyarlamamız gerektiğini belirtmiştir. Kanad'ın fikirlerini divan başkanı ve Millî Eğitim Bakanı Tefik İleri de oldukça sert bir dille eleştirmiştir. Amerikalı dostlarımızın bilim vadisindeki deneyimlerinden yararlanılmasını, kültürün bir alışveriş konusu olduğunu, onların görüşlerini savunanların amatör olarak tabir edilmesinin Amerikalı dostlarımızı gücendireceğini vurgulamıştır. Şûraya verilen komisyon raporunda; öğretmen yetiştiren okullarda bugüne kadar okutulan Pedagoji dersinde filozofların kanaatleri, teorik ve felsefi tartışmalar okutulmuş, yetiştirdiğimiz Türk çocuklarının ulusal ve yerel ihtiyaçları dikkate alınmamıştır, bunlar eğitimci ve filozofların hayatına inhisar ettirilmemeli, yeri geldikçe okutulmalıdır, denmiştir.⁹⁰

Şûra'da Eğitim Psikolojisi dersinin destekleyicilerinin ve Kanad'ın karşısında yer alanların çoğunluğunu aralarında GEE öğretmenleri olan Vedide Baha Pars, Mithat Enç, Ömer Hilmi Mart, Remzi Öncül, Fevzi Ertem, Muhittin Akdik gibi ABD'de öğrenim görenler oluşturmuştur. Aralarında Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Reşat Tardu, Talim Terbiye Kurulu Başkanı Kadri Yörükoğlu'nun bulunduğu kişilerin öğretmen okullarından Pedagoji ve Özel Öğretim Metotları derslerinin kaldırılması ile ilgili görüşleri, şiddetle tartışıldıktan sonra kabul edilmiştir. Kanad ise eğitim psikolojisi denilen yardımcı bilimin ülkemizde yeteri kadar tanınmadan üniversite ve yükseköğretim kurumlarında yeterli elemanlar yetiştirmeden okutulmasına eleştirmiştir. Pedagoji dersinin parçalara ayrılarak

⁸⁸ bk. Halil Fikret Kanad, *Pedagoji Tarihi*, Cilt I, Millî Eğitim Basımevi, 4. Baskı, 1963.

⁸⁹ bk. Halil Fikret Kanad, *Pedagoji*, Cilt II, 7-8. Baskı, Örnek Matbaası, Ankara, 1951.

⁹⁰ *Beşinci Millî Eğitim Şûrası*, ... s. 645-646; Altunya, age., s. 1130-1135.

bilhassa Eğitim Psikolojisi ve Eğitim Sosyolojisi derslerinin yaygınlaştırılmasıyla niteliksiz öğretmen yetiştirilmiş olacağına yönelik endişesini dile getirmiştir.⁹¹

V. Millî Eğitim Şûrası'na verilen raporda Eğitim Psikolojisi dersine ilişkin şunlar savunulmuştur: Hem ülkemizde hem de Batı'daki öğretmen okullarında Psikoloji, Pedagoji, Genel ve Özel Öğretim yöntemleri ders programına dahil edilmiştir. Fakat teorik eğitimden çıkamamış, sınıf ve okulların içinde bulunduğu koşullara uyamamıştır. Günümüzde Eğitim Psikolojisi dersi, şahsiyet ve karakter yönünden çocuğun gelişimini ele almaktadır ve diğer bilimlerden yararlanmakta birlikte, kendisine has bir alan yaratmıştır. Öğrenme güçlüğü çeken çocuklar, üstün zekalı çocuklar, grupla çalışma yöntemleri, rehberlik gibi çeşitli uzmanlık alanları oluşmuştur.⁹²

V. Millî Eğitim Şûrası'ndan iki yıl sonra 1955'te Vedide Baha Pars, Hüsnü Cırtlı, Mitat Enç, Turhan Oğuzkan olmak üzere dört yazarlı "*Eğitim Psikolojisi*" isimli eser yazılmıştır.⁹³ Eserin yazar kadrosundakilerden Hüsnü Cırtlı eğitim felsefesi, öğretim yöntemleri ve sayısal tekniklerin eğitim ve öğretime uygulanması, Mitat Enç ruh sağlığı ve özel öğretim; Turhan Oğuzkan yetişkinler ve halk eğitimi alanında GEE'nde etkili olmuş eğitimcilerdir.⁹⁴ Dört bölümden oluşan eserin ilk iki bölümünü Vedide Baha Pars yazmıştır. Söz konusu bölümlerde çocuğun büyümesinde kalıtım ve çevrenin etkisi; ikinci bölümünde ise öğrenme psikolojisi kısmında öğrenmede çevrenin öneminden hareketle okulun da sosyal bir çevre olduğu ve çocuğun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak gidermeye çalışması, ceza ve ödülün öğrenmeye etkisi, problem çözümünde yaratıcılığın ilişkisi incelenmiştir. Her alt bölümün sonunda konuya ilişkin kavramlar sıralanmış ve sorulara yer verilmiştir.⁹⁵

Vedide Baha'nın *Eğitim Psikolojisi* 'nde eğitimin amacı, çocuğun değişen dünyaya uyum sağlayabilmesini kolaylaştırmaktır. Bunu yerine getirmek için çocuğu bir bütün olarak ele almak gerekir. Çocuğun zihinsel kapasitesi, bedensel sağlığı, ilgileri birbirine bağlıdır. Öğretmen ve okul idaresi bütün bunları göz önünde bulundurarak çocuğun gelişmesine yardımcı olabilir. Eğitim psikolojisini amacı, karakterini tanımak, doğuştan getirdiği yeteneklerini en iyi biçimde geliştirmektir. Çocuk öğretmenini sever, duygusal bir bağ oluşturursa

⁹¹ Altunya, *age.*, s. 1133-1134; "Eğitim Şûrası Çalışmaların Sona Erdi", *Ulus*, 18 Şubat 1953, s. 1, 4; "Eğitim Şûrası Dün Kapandı", *Zafer*, 18 Şubat 1953, s. 1, 3.

⁹² *Beşinci Millî Eğitim*, ..., s. 575-576; Altunya, *age.*, s. 1130-1131.

⁹³ Hüsnü Cırtlı - Mitat Enç - Turhan Oğuzkan - Vedide Baha Pars, *Eğitim Psikolojisi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1963, s. 2, 3-4, 16; *Tebliğler Dergisi* (1968), 1968-1969 Öğretim Yılı Ders Kitapları, Sayı 1502, s. 168; Bakınız Ek-7.

⁹⁴ Altunya, *age.*, s. 309.

⁹⁵ Cırtlı, vd., *Eğitim Psikolojisi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1963, s. 2 vd.

dersi daha iyi öğrenir ve öğrenme kalıcı olur. Kendini bir yönde yetersiz gören çocuklar da, onların iyi gelişmesine yardımcı olacak alanlara yönlendirilerek kazanılabilir.⁹⁶

V. Millî Eğitim Şûrası'ndaki tartışma, Türkiye-ABD arasındaki yakınlaşmanın yalnızca ekonomik ve sosyal alanla sınırlı kalmadığının, eğitim ve kültürel konulara da yansıdığına göstergesi olmuştur. Konuya GEE Pedagoji Bölümü'nde 1950'lere kadar görev yapan öğretmen kadrosundan hareketle bakacak olursak Almanca yayınlarla yetiştiklerini görürüz. Bunlar arasında başta bölümün uzun yıllar başkanlığını yapan Halil Fikret Kanad'ı, İ. Hakkı Tonguç'u, Fuat Gündüzalp'ı, H. Raşit Öymen'i, Dr. Ziya Dalat'ı sayabiliriz. Diğer taraftan 1950'lerden sonra aynı kurumda görev yapan ve ABD'de eğitim alanların, Şûra'da Kanad'ın karşısında yer aldıklarını görürüz. Vedide Baha ise, II. Dünya Savaşı'yla birlikte Avrupa'da özellikle Alman psikologların ABD'ye göç ettiğini eğitim psikolojisi ve psikolojinin burada gelişmeye başladığını, Kanad'ın "Amerikan usulü" dediği yöntemi tercih etmenin farklı düşünce ve görüşlere saygı göstermek anlamına geldiğinin altını çizmiştir.⁹⁷ Millî eğitim şûralarının eski bir üyesi olan H. Raşit Öymen (1900-1979), şûradaki tartışmaların bir eğilimin ifadesi olarak sürmesinin, şûraların mesleki değerini kaybettireceğine işaret etmiştir.⁹⁸

Şûranın ardından öğretmen okulu ve köy enstitüsü programlarından da Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla 1953'te Pedagoji ve Pedagoji Tarihi dersleri kaldırılarak Psikolojiye Giriş, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisi, Teşkilat ve İdare, Seminer dersleri eklenmiştir.⁹⁹ 1962'de toplanan VII. Millî Eğitim Şûrası'nda Yüksek Öğretmen Okulları'nın Eğitim Fakültesi'ne dönüştürülmesi düşüncesinin karşısında GEE mensupları Eğitim Enstitüsü kurulmasını önerdilerse de gerçekleşmemiş, 1965'te Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi kurulmuştur.¹⁰⁰ Eğitim Enstitülerinin Eğitim Bölümü haricindeki bölümlerinde 1967-1968 ders yılında meslek dersleri yeniden düzenlenen programları şöyledir: Eğitim Psikolojisi, Genel Öğretim Bilgisi, Ruh Sağlığı ve Rehberlik, Ölçme ve

⁹⁶ Dewey, *age.*, s. 97-87; Vedide Baha Pars, "Kendimizle Başbaşa", *Armağan*, Cilt III, 1958-1959, Maarif Basımevi, İstanbul, 1959, s. 282,-284; Akyüz, *age.*, s.5.

⁹⁷ Altunya, *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Öğretimi, Başlangıçtan 1965'e Kadar*, Pegem Akademi, Ankara, 2018, s. 108-112.

⁹⁸ *Ulus*, 6 Şubat 1953, s. 2.

⁹⁹ *Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri Programı*, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1953; Altunya, *age.*, s. 1130.

¹⁰⁰ Altunya, *Türkiye'de Eğitim ...*, s. 131.

Değerlendirme, Eğitim Sosyolojisi, her bölümün kendi özelliklerine dahilinde Özel Öğretim Metodu ve Uygulama.¹⁰¹

Vedide Baha Pars, GEE müdürlüğünden emekli olmadan çok kısa bir süre önce 18-23 Mart 1957 tarihleri arasında Demokrat Parti döneminin ikinci şûrası olan VI. Millî Eğitim Şûrası'na da katılmıştır. Türkiye-ABD arasında askeri ve siyasi iş birliği sürecinde Türkiye'de endüstrileşmenin ve kalkınmanın hızlandırılması kapsamında teknik eleman ihtiyacını karşılamaya yönelik mesleki ve teknik eğitim ile halk eğitimine ilişkin komisyonlar oluşturulmuştur.¹⁰²

Vedide Baha Pars'ın Türk Kadın Hareketine Bakışı

Vatansever bir ailenin kızı olan ve kendini sürekli yenileyen Vedide Baha Pars, kadın hakları meselesini, mesut ve aydın bir toplum oluşturmak, toplumsal değişimi gerçekleştirmek üzere kadın emeğine duyulan bir ihtiyaç olarak yorumlamaktadır. “*Atatürk neslinin evlatları*”nın¹⁰³ kadın hakları meselesini anlamaya çalışmaları için bir sebebin olmadığını ve alın teri ile alınmadığını, Atatürk tarafından verildiğini dile getirmiştir. Ateşi ehlileştirilen kadın olduğu gibi, tarım yapmak, çocuk doğurmak, büyümek ve ilgilenmek de kadının işidir. Vedide Baha'ya göre tarihimizde kadın meselesi ile ilgilenenler öncelikle, Namık Kemal ve Ahmet Mithat Efendi'dir.¹⁰⁴ Nitekim Namık Kemal (1840-1888), kadın meselesini öncelikle aile, ardından da ulusun gelecek günleri için önemsemektedir. Namık Kemal, eğitilmiş annelerin çocuk eğitimi üzerindeki etkilerini, çocuğun eğitiminin henüz ailede başladığını ve ülkenin toplumsal seviyesinin gelişmesine yardımcı olacağını vurgulamıştır.¹⁰⁵ Ahmet Mithat Efendi de eğitilmiş kadınların toplumdaki konumlarını iyileştirebileceklerini savunmuş ve eserlerini ev hanımlarının okuyabileceği düzeyde yazmıştır.¹⁰⁶

Türk kadını Millî Mücadele Dönemi'nde karşılıksız olarak vazifesini yerine getirmiştir. Atatürk ise “*hammadde halindeki bu cevher*”¹⁰⁷ görmüş ve Türk kadınının Millî Mücadele'de verdiği desteği toplumsal değişimde de değerlendirmek istemiştir. Türk kadınına verilen haklar ne bir lütuf, ne de bir

¹⁰¹ *Tebliğler Dergisi*, Cilt XXXI, Sayı 1484, 1968, s. 1 vd.

¹⁰² *Altınca Maarif Şûrası (18-23 Mart 1957) 1990 Çalışma Esasları, Komisyon Raporları, Konuşmalar*, MEB Yayınları, 1990, s. 15, 31; Sait Dinç, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihinde VI. Millî Eğitim Şûrası ve Uygulamaları (18-23 Mart 1957)*, MEB Yayınları, 1990, s. 1,17.

¹⁰³ Vedide Baha Pars, “Kadın Hakları-Dünyada”, *Eğitim Hareketleri*, Sayı 17, 1956, s. 16.

¹⁰⁴ agm., s. 17.

¹⁰⁵ “Terbiye-i Nisvan Hakkında Bir Layiha”, *Tasvir-i Efkâr*, nr.457, 29 Kanunisanı 1283.

¹⁰⁶ Ahmet Mithat, *age.*, s. 39.

¹⁰⁷ Vedide Baha Pars, “Bizde Kadın Hakları”, *Eğitim Hareketleri*, Sayı 23, 1956, s. 3.

ödüldür. Bilhassa 1926-1934 yılları arasında verilen bu haklardan kadınıımız toplumsal eleştirilere rağmen ayak uydurabilmiştir. Türk kadınına verilen seçim hakkı, anayasanın daha iyi koşullarda uygulanabilmesi için bir araçtır. Ülkemizde kadın hakları meselesine devlet öncü olmuştur.¹⁰⁸

Vedide Baha, İzmir Kız Lisesi Müdürlüğü döneminde 4 Nisan 1946'da İzmir'deki kız okullarının birlikte hazırlayıp katıldıkları spor etkinlikleri öncesi bir konuşma yapmıştır. Türk kadınına bugünleri hazırlayan büyüklerimize minnettar olduğunu ve büyük ölküye varmak için kızlarımızın da bizleri aşmaları gerektiğini öğütlemiştir.¹⁰⁹ Bu doğrultuda yakın tarihimizde Mavisel Yener'e 2005 yılında "Ölümler Ormanı" adlı kitabı ile "Vedide Baha Pars Başarılı ve Mücadeleci Türk Kadını Onur Ödülü" verilmiştir.¹¹⁰

Sonuç

Toplumun geleceğinin belirlenmesinde ve kalkınmasında gerekli olan insan gücünün yetiştirilmesinde eğitim önemli bir etkidir. Teşkilatçı ve donanımlı bir aileye mensup olan Vedide Baha Pars, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde toplumsal değişimin gerektirdiği nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi aşamasında toplumun eğitim seviyesi ile ülkesinin kalkınması arasındaki ilişkinin farkında olarak büyük bir rol oynamıştır. Ailesinden aldığı teşkilatçılık ruhunu, bir eğitim neferi olarak devam ettirmiştir. İnsanın mücadelesinin hayat boyu devam ettiğini savunmuştur. Öğrencilik yıllarından ölümüne değin yaşamının her alanında araştırmacı, iş birliği içerisinde, kendisini sürekli yenileyen, öğrencinin becerilerini ortaya çıkarma ve geliştirme, zihinsel gelişimine ve problem çözmesine yönelik katkı sağlama yönündeki tutumuyla pragmatist felsefeye dayanan ilerlemeci (progressif) akımın içinde yer almıştır.

Öğretmen, problemi görebildiği ve bunların nedenlerini tahlil edebildiği ölçüde başarılıdır. Her bireyin toplumun geleceğinde rol oynaması için yeteneklerinin geliştirilmesi, toplumun gelişmesini sağlayacaktır. Bilhassa çocuk ve gençlerin kendilerini tanımaları, ilgileri doğrultusunda yeteneklerini ortaya çıkarmaları adına kendi kendine idare prensibiyle çalışan öğrenci teşekküllerinin oluşturulması için mücadele etmiştir. Öğrenci bu sayede seçmeyi, karar almayı, aldığı kararların olumlu ya da olumsuz sonuçlarına katlanmayı, alacağı sorumluluklarla demokratik bir ortamda deneyimleyebilecektir. Vedide Baha Pars, demokrasinin küçük yaşlardan itibaren bir yaşam biçimi haline gelebilmesi ve çocukların demokratik bir kişilik sergileyebilmesi için henüz okul yaşantısında fırsat verilmesini savunmuştur. Tartışabilen ve düşünebilen öğrencilerle

¹⁰⁸ agm., s.4.

¹⁰⁹ Akıncı, *age.*, s. 108.

¹¹⁰ "Mavisel Yener'den Ölümler Ormanı", *Cumhuriyet*, 16 Aralık 2010.

eğitimde hoşgörü sağlanabileceğini inanmıştır. Öğrencilerin modern vatandaşlık bilincini demokrasi eğitim yoluyla kazanması için mücadele etmiştir. Kapasitesi hangi düzeyde olursa olsun bütün öğrencilerin kıymetli olduğuna ve ülkenin geleceğini zenginleştireceğine inanmıştır.

Millî Mücadele Dönemi'nde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında ulusal bir heyecanın içinde büyümüştür. Ailesinden aldığı kültürel sermayeyi öğrenim gördüğü okullarda edindiği Anglo-Sakson eğitim anlayışıyla birleştirerek ülkenin geleceğine heyecanla sahip çıkmıştır. Demokrat Parti Dönemi'nde GEE Müdürlüğü sırasında Amerikan eğitim sisteminin özelde GEE'ne, genelde ise dönemin millî eğitim şûralarında aldığı aktif rollerle Türk eğitim sistemine yerleşmesinde etkili olan eğitimcilerimizdendir. Söz konusu durum, eğitim sistemimizin Kıta Avrupası'ndan kopararak pragmatist felsefeye dayalı Amerikan eğitim sistemine bağlanmasında Vedide Baha Pars'ın katkısını göstermektedir.

Yurtdışı eğitimi ve eğitimciliği sırasında aldığı burslarla kendisine olduğu kadar, Türkiye'nin eğitim bilimsel ve kültürel gelişimine katkıda bulunmuştur. Gerek eğitimciliği gerekse de yöneticiliği döneminde görev yaptığı kurumlara dinamizm getirmiştir. Yer aldığı sivil toplum kuruluşlarında sınırsız bir azimle çalışmıştır. Çocukların ya da gençlerin gerekli bilgi ve yeteneklerle donatılması, mevcut eğitim ortamının iyileştirilmesi adına yenilikleri mesleki eserler yazarak, çevirecek ya da uygulayarak takip etmiş, Türk eğitim tarihinde iz bırakmıştır. Genç Cumhuriyet'in kuruluş heyecanını ömrü boyunca devam ettirmiştir. Mesleğinde ve katıldığı ulusal ve uluslararası etkinliklerde Türk kadınına onurlu bir şekilde temsil etmiş, uluslararası temasa önem vermiş, toplumsal değişimi yakalamış yeni tip Türk kadın aydınıdır.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara.

490-01 / 1018.922.1

TRT. MD. d / 277.55

TRT. MD. d / 289.233

30-1-0-0 / 42.252.1

490-1-0-0 / 575-2287-3

Resmî Yayınlar

(1931) *CHF Nizamnamesi ve Programı* TBMM Matbaası, Ankara.

(1953) *Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri Programı* Millî Eğitim Basımevi, Ankara.

(1968) *Tebliğler Dergisi*, Cilt XXXI, Sayı 1484.

- (1968) 1968-1969 Öğretim Yılı Ders Kitapları, Tebliğler Dergisi, Sayı 1502.
- (1990) *Altıncı Maarif Şûrası (18-23 Mart 1957) Çalışma Esasları, Komisyon Raporları, Konuşmalar* MEB Yayınları.
- (1990) *Beşinci Millî Eğitim Şûrası, Çalışma Esasları, Komisyon Raporları, Konuşmalar, 5-14 Şubat 1953* Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- (1990) *Dördüncü Millî Eğitim Şûrası, Çalışma Programı, Komisyon Raporları, Konuşmalar (22-31 Ağustos 1949)*, MEB Yayınları, 1990.
- (2022) Geçmişten Günümüze Millî Eğitim Şûraları, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İnternet Sitesi <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2023)

Kitaplar, Makaleler ve Tezler

- (1962) *Örnek Hayatlar: Vedide Baba Pars, Hayatı Makaleleri Konuşmaları*, Cilt I, Der. Ayşe AKINCI, Amerikan Board Neşriyat Dairesi, İstanbul.
- (1962) *Örnek Hayatlar: Vedide Baba Pars, Hayatı Makaleleri Konuşmaları*, Cilt II, Der. Cahit PARS, Amerikan Board Neşriyat Dairesi, İstanbul.
- Ayşe Sıdika (1313) *Usul-ü Talim ve Terbiye*, Alim Matbaası, İstanbul.
- ACUN Fatma (2015) Arnavutköy Kız Koleji Mezunları ve Meşhurları, *CTAD*, Sayı 22, (Güz) , s. 417-442.
- Ahmet Mithat Efendi (2011) *Fatma Aliye, Bir Osmanlı Kadın Yazarın Doğuşu*, Çev. Bedia Ermat, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- AKBAŞ Çiçek (2018) *Antalyam, Aslında Bu Bizim Hikayemiz*, Heyamola Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- AKKILIÇ Yılmaz (1999) *Yakın Geçmişten Üç Kardeşin Portresi Mehmet Baba, Hakkı Baba, Mubittin Baba*, Bursa Defteri, Sayı 2 (Haziran), s.26-33.
- AKSOY Yaşar (1994) *İzmir'i Sevme Sanatı*, İleri Kitabevi, İzmir.
- AKYOL Yaşar (2008) *İzmir Halkevi (1932-1951)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir.
- AKYÜZ Yahya (2012) *Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1839-1950)*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- ALTIN Hamza (2019) Halide Edip'te Eğitim Fikri ve Onun Talim ve Terbiye İsimli Eseri, *OPUS Toplum Araştırmaları Dergisi*, Sayı 20, Cilt XIV, (Aralık), s. 1862-1895.
- ALTUNYA Niyazi (2004) Gazi Eğitim Enstitüsü (1926-1980), *Yeniden İmece*, Sayı 4, (Ağustos), s. 83-92.
- (2009) *Millî Eğitimde Mustafa Necati Dönemi*, İstanbul.

- (2015) *Türkiye’de Öğretmen Örgütlenmesi (1906-2015)*, Yenilenmiş 3. Basım, Eğitim-İş Kültür Yayınları, Ankara.
- (2018) *Türkiye’de Bilimleri Öğretimi, Başlangıçtan 1965’e Kadar*, Pegem Akademi, Ankara.
- (2020) *Gazi Eğitim Enstitüsü, Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)*, Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları, Ankara.
- ASLAN Cengiz (2014) *Erken Cumhuriyet Döneminde Eğitim Bilimlerinde Yurt Dışına Öğrenci Gönderilmesi Olgusu / (1923-1940)*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- ATA Bahri (2007) Atatürk, Eğitim ve Altruizm, *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür ve Eğitim*, Der. Nazife GÜNGÖR, Ankara.
- (2014) Dr. Halil Fikret Kanad ve Odenwald Okulu, *Cumhuriyetin Öncü Eğitimcileri*, Bizim Akademi Yayınları, Ankara, s. 39-54.
- BACANLI Hasan (2021) *Eğitim Psikolojisi*, Pegem Akademi Yayınevi, 28. Baskı, Ankara.
- BAŞARAN İbrahim Ethem (1994) *Eğitim Psikolojisi Modern Eğitimin Psikolojisinin Psikolojik Temelleri*, Kadioğlu Matbaası, Geliştirilmiş Basım.
- BAYKALMIŞ Güven (2003) *İzmir Kız Lisesi Tarihçesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- BERKES Niyazi (2002) *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- BİNBAŞIOĞLU Cavit (1982) *Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara.
- (1995) *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi*, MEB Yayınları, İstanbul.
- BOZKURT Celil (2015) Millî Mücadele Döneminde Muhittin Baha Pars, *Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 56, (Bahar), s.11-32.
- CIRITLI Hüsnü -ENÇ Mithat - OĞUZKAN Turhan - PARS Vedide Baha Pars (1963) *Eğitim Psikolojisi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- CİVCI Sultan (2013) *Halkenlerinin Faaliyetleri ve İzmir Halkevi (1932-1951)*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, TC Tarih Anabilim Dalı, Eskişehir.
- COŞTU Yakup - KİRAZ N. Kübra (2022) Hakkı Baha ve Genç Müslüman Dergisi, *Antakiyat*, Cilt V, Sayı 1, s.1-24.

- ÇAĞIN Şerife (2021) İzmir’de Bir Kadın Eğitimci: Vedide Baha Pars’ın Süreli Yayınlarıdaki Yazıları, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt IV, Sayı 19, s. 115-134.
- DEWEY John (1949) *Demokratie und Erziehung, Eine Einleitung in die philosophische Peadagogik*, Deutsch von Erich Hylla, 2. Auflage, Gedruckt bei Georg Westermann, Braunschweig.
- DİNÇ Sait (1999) *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Millî Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları (1923-1960)*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DURU Kazım Nami (1940) Lider Yetiştirmek, *Yeni Kültür*, Sayı 40, Birincikanun 1939, s. 289-291, Ankara.
- (1965) *Ziya Gökalp*, Millî Eğitim Basımevi, İkinci Basılış, İstanbul.
- ERDEM Yasemin Tümer (1999), *Tanzimattan Sonra Kızların Eğitimi (1839-1908)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ERDOĞAN İrfan (2016) Eğitim Psikolojisine Ontolojik Dair Ontolojik Bir Değerlendirme, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt XIII, Sayı 25, s. 89-102.
- GÖÇMENOĞLU Tayfur (2017) İzmir Devlet Tiyatrosu Böyle Doğdu, *Kent Konak*, Sayı 30, (Kış), s. 44-47.
- GÖKBERK M. Ali (1958) Vedide Baha Pars, *Bilgi*, Cilt XII, Sayı 137-138, (Eylül).
- GÜÇLÜ Mustafa (2013) Cumhuriyetin Öncü Eğitimcilerinden Dr. Halil Fikret Kanad’ın Süreli Yayınlarında Yayımlanan Eserlerinin Değerlendirilmesi, *Turkish Studies*, Cilt 8, Sayı 11, s. 113-129.
- GÜNAY Necla (2017) *Gazi Terbiye Enstitüsü’nden Gazi Üniversitesi’ne, Türk Eğitim ve Kültür Tarihinde Gazi*, Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.
- GÜREL Ferzan (2000) *İzmir’in İşgalinden Kurtuluşu*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.
- HUYUGÜZEL Ö. Faruk (2000) *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- İNAN Afet (1937) Mukaddes Tabanca, *Belleten*, Cilt I, Sayı 3-4 (Temmuz-İlkteşrin), s. 605-610.
- KARAHAN Abdülkadir-PARS Vedide Baha (1943) *Hususi ve Resmî Hayatı Hakıkı Baha Pars*, CHP İzmir Kültür Basımevi, İzmir.

KANAD Halil Fikret (1951) *Pedagoji*, Cilt II, 7-8. Baskı, Örnek Matbaası, Ankara.

----- (1963) *Pedagoji Tarihi*, Cilt I, Millî Eğitim Basımevi, 4. Basılış, İstanbul.

KARADAYI Vedide Kemal (1936) İzmir Öğretmen Okulu 1935 Mezunlarına Açık Mektup, *Okul ve Ulus*, Sayı 1, İkincikanun 1936, s. 11-14.

KARAGÖZ Savaş (2014) *II. Meşrutiyetten Harf İnkılabına Kadar Süreli Yayınlarda Yer Alan Eğitim Görüşleri ve Cumhuriyet Eğitime Yansımaları*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZ Feyzi (1987) *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Edt. Hüsnü CIRITLI - Bahir SORGUÇ, UNESCO Millî Komisyonu, Ankara, s. 411-431.

ÖZGÜ Melahat (1959) Vedide Baha Pars'ın Ardından, *Armağan*, Cilt III, 1958-1959, s.87-88, Maarif Basımevi, İstanbul.

ÖZHAN Özge (2018) Ferzan Gürel'in Öykülerinde Kadın, *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, Cilt IV, Sayı 8, s. 199-216.

----- (2018) *Ferzan Gürel'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

PARS Vedide Baha (1947) Cemiyet ve Gençlik, *Fikirler*, No: 330, (Şubat) s. 1-4.

----- (1948) Gençler ve Yaşlılar, *Fikirler*, No: 12, s. 1-6.

PARS Cahit-PARS Vedide Baha (1954) *Okuma Psikolojisi ve İlkokuma Öğretimi*, Maarif Basımevi, İstanbul.

----- (1956) Kadın Hakları-Dünyada, *Eğitim Hareketleri*, Sayı 17, s. 16-17.

----- (1956) Bizde Kadın Hakları, *Eğitim Hareketleri*, Sayı 23, s. 3-4.

----- (1959) Kendimizle Başbaşa, *Armağan*, Cilt III, 1958-1959, Maarif Basımevi, İstanbul.

PİAGET Jean (1941) *Okulda Kendi Kendine İdare-Okulda Self Government*, Çev. Kazım Nami DURU, Maarif Basımevi, İstanbul.

SÖNMEZ Veysel (1991) *Eğitim Felsefesi*, Adım Yayıncılık, Ankara.

----- (2015) Eğitimin Felsefi Temelleri, *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara, s.53-82.

----- (2015) Eğitimin Tarihsel Temelleri, *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara, s. 21-51.

ŞAHİN Mustafa (2005) *Hayatı ve Düşünceleriyle Mustafa Rahmi Balaban*, Phoenix Yayınevi, Ankara.

ŞARMAN Kansu (2021) *Türk Promethe'ler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

TOSUNOĞLU Mesiha (1999) Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi, *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı 144, s. 71-73.

UÇAR Fuat (2010) *İzmir Pedagojik Danışma Kurulu Çalışmaları ve Basına Yansımaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

VURAL Mithat K. (2013) Erken Cumhuriyet Döneminde İzmir’de Kültür Etkinlikleri, *İzmir Kent Ansiklopedisi*, Cilt II, İzmir.

YILDIRIM Seyfi (2005) *Eğitim Amacıyla Yurtdışına Gönderilen Öğrenciler (1940-1970)*, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Sürelî Yayınlar

Akşam

Anadolu

Cumhuriyet

Habertürk

Hürriyet

Millîyet

Tasvir-i efkâr

Yeni Asır

Yeşilgünebakan

Zafer

İnternet Kaynakları

DİNÇ Sait (1990) Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihinde VI. Millî Eğitim Şûrası ve Uygulamaları (18-23 Mart 1957), MEB Yayınları, s.1-38; https://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_VI._milliegi_tim_surasi.pdf (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2023)

YENER Mavisel (2006) İzmirli Sanat/Edebiyat Dergileri, *Dergi Havuz İnternet Sitesi*, <http://www.dergi.havuz.de/0001-A-OCAK-2007/mavisel-yener.html>, (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2023)

(t.b.) İzmir Kız Lisesi Müdürü Vedide Baha Pars, *Özcan Onat Youtube Hesabı*, https://www.youtube.com/watch?v=JIG_dTU21Sg, (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2023)

(t.b.) İzmir Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları, <https://www.izmirsehirtiyatrolari.com/> (Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2023)

(t.b.) Pars Kardeşler, Bursa'da Kültür,
http://www.bursadakultur.org/pars_ailisi.htm, (Erişim Tarihi: 14 Mayıs
2023)

Ekler

Ek 1 – İzmir Kız Lisesi Müdürü Vedide Baha Pars

(*Örnek Hayatlar: Vedide Baha Pars, Hayatı Makaleleri Konuşmaları*, Cilt II, Der. Cahit Pars, Amerikan Board Neşriyat Dairesi, İstanbul, 1962)

Ek 2- İsmet İnönü'nün İzmir Kız Lisesi'ni ziyaretinden bir kare

(“İnönü Bize Neler Söyledi”, *Yeni Asır*, 19 Mart 1941.)

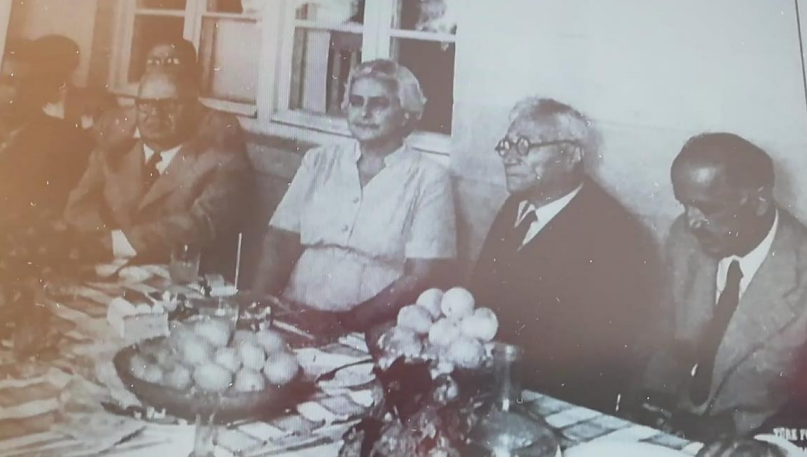
Ek-3 – Vedide Baha Pars, İzmir Halkevinde düzenlenen temsillerden birinde

(Örnek Hayatlar: Vedide Baha Pars, Hayatı Makaleleri Konuşmaları)

Ek 4 – M.P.D.K. üyelerinden bir kısmı bir toplantıdan sonra, ön sırada oturan soldan dördüncü kişi Vedide Baha Pars'dır.

(Fuat Uçar, İzmir Pedagojik Danışma Kurulu Çalışmaları ve Basına Yansımaları, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010, s. 196.)

Ek 5 – Vedide Baha Pars, Eğitim Bölümü Öğretmeni Dr. Halil Fikret Kanad'ın emeklilik günü çekilen fotoğrafta görülüyor.

(Niyazi Altunya, *Gazi Eğitim Enstitüsü, Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)*, Ankara, 2020, s. 303.)

Ek-6 Vedide Baha Pars'ın da üyesi olduğu V. Millî Eğitim Şûrası İlkokullara Öğretmen Yetiştirilmesi, Öğretmen Okulları ile Köy Enstitüleri Yeni Öğretim Programı ve Meslekte Olgunlaşma Konularının İncelenmesi işi ile meşgul II. Komisyon Çalışma Halinde

(*Beşinci Millî Eğitim Şûrası, Çalışma Esasları, Komisyon Raporları, Konuşmalar, 5-14 Şubat 1953* (1990), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.635.)

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM VEKÂLETİ
Tali ve Terbiye Dairesi

Sıra No: 246 <i>vehse a</i>	Önem: Vedide Baha Pars, Mitet Enç, Hüsnü
Tarih: 11 Eylül 1953	Çırtılı'nın hazırladıkları " Eğitim
Önceki kararın sayısı:	Psikolojisi" adlı eser hakkında:
* * tarihi	

Vedide Baha Pars; Mitet Enç ve Hüsnü Çırtılı tarafından öğretmen okulları ikinci ve üçüncü sınıflarıyla Köy Enstitüleri ikinci ve üçüncü sınıfları için hazırlanan "Eğitim Psikolojisi" adlı eserin satın alınıp ders kitabı olarak bastırılması hususunun Vekâlet Makamının tasviplerine arzı kararlaşmıştır.

Başkan *H. K.* Oye *A. Z. Kalkancı* Oye *H. Krs.* Oye *F. Erten* Oye *K. K.* Oye *S. Devell.*
H. K. Oye *K. Üncü* Oye *H. İlaydır.* Oye *T. A. K.* Oye *C. Alpman* Oye *F. Beynar* Oye *K. Kuzen*
 Uygundur *10/9/1953*
 M. Eğitim Vekili *x*

E.Su.K.U. 10 Eylül 1953
Daire no: 10000
Aşkan Başkan

Ek 7 – Vedide Baha Pars tarafından hazırlanan Eğitim Psikolojisi isimli kitabın satın alınıp bastırılmasına ilişkin M.E.B. Talim ve Terbiye Dairesi Kararı

(Millî Eğitim Vekâleti Talim Terbiye Dairesi, 11 Eylül 1953.)